

Universitätsbibliothek Wuppertal

C. Cornelii Taciti Opera Qvæ Exstant

Tacitus, Cornelius

Antverpiae, 1668

Liber II

Nutzungsrichtlinien Das dem PDF-Dokument zugrunde liegende Digitalisat kann unter Beachtung des Lizenz-/Rechtehinweises genutzt werden. Informationen zum Lizenz-/Rechtehinweis finden Sie in der Titelaufnahme unter dem untenstehenden URN.

Bei Nutzung des Digitalisats bitten wir um eine vollständige Quellenangabe, inklusive Nennung der Universitätsbibliothek Wuppertal als Quelle sowie einer Angabe des URN.

[urn:nbn:de:hbz:468-1-1742](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:468-1-1742)

A
C. CORNELII TACITI

AB EXCESSV NERONIS

HISTORIAR. LIBER II.

BREVIARIVM LIBRI.

TITVS Vespasianus Romam missus ad gratulandum Galbae, eade eius audita, substitit. Paphiam Venerem adit, & de futuris eam consulit. Leta omnia & magna accipit. Ad patrem redit, qui belli consilia agit. sed bellum ipsum in occasionem differt. Falsus Nero detegitur, & capitur. Othonis copia, & duces; & classis eius in Galliam Narbonensem irruptio. In Corsica motus aliquis temeritate procuratoris. Caccina Italiam intrat, Placentiam oppugnat, sed cum infamia & strage repulsus. Insidias paullo post Othonianis locat, sed ea quoque in ipsum vertere. Valens Ticinum venit. seditio ibi in eum militum. Quam composita, Caccina rapido agmine iungitur. Otho eo nuntio accepto, de summa belli deliberat. trahi id melius; an fortunam experiri praestaret. Postremum pessimumque consilium praefert. Ita haut procul Bedriaco pugnatum. victi Othoniani: non tamen fracti. Sed Otho auersus a consilijs belli, mortem elegit. quam tam fortiter exsequitur, quam noster facundè narrat. Post mortem eius, seditio militum & impetus in Verginium. Senatorum etiam periculum, falso quodam nuntio. Albinus in Africa victus, & ea provincia Vitellio adiuncta. Quid in Italia Vitellius egerit, & legiones cohortesque victas quomodo distraxerit: non sine acri tumultu apud Ticinum. At in Syria Vespasianus & Mucianus serio iam de bello deliberant. huius egregia ad illum oratio. Quam persuasus Vespasianus imperium suscipit. legiones in nomen eius iurant. praeterque Orientales, Moesici & Pannonij etiam transeunt in partes. Vitellius interea magno & minaci agmine urbem intrat. Popularia multa usurpat. Consilia item eius paratusque de bello. Gesta eodem anno, consulibus tamen alijs suffectis.

STRVEBAT iam fortuna, in diuersa parte terrarum, initia causae, & fasque imperio: quod variè ortum, laetum Reip. aut atrox, ipsis Principibus prosperum, aut exitio fuit. Titus Vespasianus è Iudaea, incolumi adhuc Galbae, missus à patre, causam professionis officium erga Principem, & maturam petendis honoribus iuventam ferebat. Sed vulgus fingendi avidum, disperferat, accitum in adoptionem. materia sermonibus, senium & orbitas Principis, & intemperantia ciuitatis, donec vnus eligatur, multos destinandi. Augebat famam, ipsius Titi ingenium quantacumque fortunae capax, decor oris cum quadam maiestate, prosperae Vespasiani res, praesaga responsa, & inclinatis ad credendum animis, loco omnium etiam fortuna. Vbi Corinthi, Achaiae vrbe, certos nuntios

Cap. I.

Titus ad Galbam missus:

Vulgi spe futurus Princeps.

Eius laus.

NOTAE.

1. **Q**UOD VARIE ORTVM.] Non suspicabar de mendo, absque Vaticano fuisset. cuius lectio diuersa coegit me acrius paullo intueri. Nam in eo, vari aborte, scriptum. Et hercules vulgata inepta & exsensa. quid enim est, variè ortum esse imperium Vespasiani? Imò vnus & certus illius ortus. Scribo ex vestigijs illis priscis, quod variâ forte. Atque ita est. imperium Vespasianorum, felix reip. & infelix, itémque ipsis Principibus fuit.
2. **MISSVS A PATRE.]** Quam de re ita Hegesippus IV. Sententiam noui Principis (Galbae) de bello Iudaico sciscitari Vespasiano consilium fuit. misitque Titum filium, & regem Agrippam. Titus de Achaia reuertit, comperto quod Galba occisus: Agrippa Romam contendit.

f

3. RE-

Galbam oc-
cisum audit.
Deliberat an
pergeret:

* Vat. offen-
sarium,
Cap. 2.
Sed resistit,
& stetit
iter.

* Vat. præ-
fectus,

Veneris Pa-
pbia tem-
plum adit.
Cap. 3.
Quis id con-
didit.

Ritus ibi sa-
crorum.

Dea ipsius
informis si-
gnum.
Cap. 4.

Titus à sa-
cerdote futu-
ra discit.
Ad patrem
redit.

Eius vires
& copia.

nuntios accepit de interitu Galbæ, & aderant qui arma Vitellij bellumque affirmarent: A
anxius animo, paucis amicorum adhibitis, cuncta utrimque perlustrat. Si pergeret in
urbem; nullam officij gratiam, in alterius honorem suscepti: ac se Vitellio, siue Othoni,
obsidem fore. Sin rediret, offensam haut dubiam victoris. sed incertâ adhuc victoriâ,
& concedente in partes patre, filium excusatum. Sin Vespasianus Remp. susciperet; obli-
uiscendum * infensarum, de bello agitantibus. His ac talibus inter spem metumque
iactatum, spes vicit. Fuere qui accensum desiderio Berenices reginæ, vertisse iter crede-
rent. Neque abhorrebat à Berenice iuuenilis animus: sed gerendis rebus nullum ex eo
impedimentum. lætam voluptatibus adolescentiam egit, suo quàm patris imperio mo-
destior. Igitur oram Achaïæ, & Asiæ, ac læua maris * præteruectus, Rhodum & Cyprum
insulas, inde Syriam audentioribus spatijs petebat. Atque illum cupido incessit, adeun-
di visendi que templum Paphiæ Veneris, inclytum per indigenas aduenasque. Haut fue-
rit longum initia religionis, templi situm, formam deæ, neque enim alibi sic habetur,
paucis differere. Conditorem templi 3 regem Aëriam vetus memoria, quidam ipsius
deæ nomen id perhibent. Fama recentior tradit, à Cinarâ sacratum templum, deam- B
que ipsam conceptam mari, huc appulsam. Sed scientiam artemque haruspicum acci-
tam, & Cilicem Thamyram intulisse. Atque ita pactum, vt familiæ vtriusque posteri
cæremonijs præfiderent. Mox ne honore nullo regium genus peregrinam stirpem ante-
celleret, ipsâ quam intulerant scientiâ hospites cessere. Tantum Cinarades sacerdos con-
sultit. Hostiæ 4 vt quisque vouisset, mares diliguntur. Certissima fides hædorum fi-
bris. Sanguinem aræ offundere vetitum. precibus & igne puro altaria adolentur, nec vl-
lis imbribus quamquam in aperto madescunt. Simulacrum deæ non effigie humanâ,
5 continuus orbis latiore initio tenuem in ambitum metæ modo exurgens. Et ratio in
obsuro. Titus spectatâ opulentiâ donisque regum, quæque alia lætum antiquitatibus
Græcorum genus incertæ vetustati affingit, de nauigatione primum consuluit. Postquam
pandi viam, & mare prosperum accepit, de se per ambages interrogat, cæsis compluri-
bus hostijs. Softratus, sacerdotis id nomen erat, vbi læta & congruentia exta, magnisque
consultis annuere deam videt, pauca in præsentis & solita respondens, petito secreto futu- C
ra aperit. Titus aucto animo ad patrem peruectus, suspensis prouinciarum & exerci-
tuum mentibus, 6 ingens rerum [fiducia] accessit. 7 Profligauerat bellum Iudaicum
Vespasianus, oppugnatione Hierosolymorum reliquâ; duro magis & arduo opere 8 ob
ingenium gentis & peruicaciam superstitionis, quàm quòd satis virium obsessis ad to-
lerandas necessitates superesset. Tres, vt supra memorauimus, ipsi Vespasiano legio-
nes erant, exercitæ bello: quattuor 9 Mucianus obtinebat in pace. Sed æmulatio &
proxi-

3. REGEM AERIAM.] Libri scripti aut Veria-
num hunc nominant, aut Venerianum. Pro vulga-
tâ lectione tamen Tacitus ipse in Annalibus est, li-
bro III. Exin Cypri tribus delubris: quorum vetu-
tissimum Paphiæ Veneri, Aërias auctor, post fi-
lius eius Amathus, &c. Aegyptum ipsam olim Aë-
riam dictam fuisse, Isidoro alibi traditum est & Agel-
lio. Alciatus hic mauult, Vranium. De Cinarâ autem,
quod sequitur, Homerus, Plutarchus, Athenæus, Arno-
bius, alijq; meminere.

4. VT QVISQVE VOUISSËT.] Pichena ex vesti-
gijs Florentini libri: vt quisque vouit, sed mares.

5. CONTINVS ORBIS LATIORE INITIO.] Tyrius
Maximus: Venus à Paphiis colitur, cuius simula-
crû nulli rei magis affimile, quàm albæ pyramidi.

6. INGENS RERVM FIDVCIÀ.] Suspiciabar, in-
gens rerum, voce se sequenti reiectâ. Sed Pichena saga-
citer sensum eruit, Ingens rerum fiducia (sexto casu)
quam ex oraculo conceperat. Audiamus.

7. PROFLIGAVERAT BELLVM.] Paullo aliter
profligandi verbo vsus, quàm placuit Agellio lib. xv.
Noctium. qui in totâ eâ re vereor vt caliget. Ni ita

est; barbarè etiam locutus sit Augustus in Ancyrano
lapide: CEPTA. PROFLIGATAQVE. OPERA. A. PA-
TRE. MEO. PERFECI. quod exemplum rigide & ex
diametro cum Agellij notâ pugnat.

8. OB INGENIUM GENTIS.] Nam peruicaces
scilicet, & cedere nescij Iudæi. Tamen in Florentino est,
ingenium montis: & scimus Hierosolyma in arduo
fere sita.

9. MUCIANVS.] Ita vbique præpotentis huius
hominis nomen scripsi. Græci suadent, qui Μουσίων
appellant: & lapides, in quibus C. media, non T. sem-
per sculptum. vt in illo Romæ: L. ANNIO. FABIANO.
M. NONIO. MUCIANO. COS. Multa etiam huius
mentio in Plinio, qui Licinium ei nomen addit, &
titulum ferè ter consulis, lib. XII. Licinius Mucia-
nus ter cos. & nuper Lyciæ prouinciæ legatus.
Libro XXXII. de ostrearum præstantiâ: Dicemus, in-
quit, alienâ linguâ, quæque peritissima huius cen-
suræ in nostro æuo fuit. Sunt ergo Muciani verba
quæ subiiciam. Et sæpè aliàs: ostenditq; doctum &
amæni ingenij fuisse, sed mollem, fractum, & alterum
velut Mæcenatem.

A proximi exercitus gloria repulerat segnitiam. Quantumque illis roboris discrimina & labor, tantum his vigoris addiderat integra quies, ¹⁰ & inexpertus belli labor. auxilia utriusque cohortium alarumque, & classes regesque, ac nomen dispari fama celebre. Vespasianus acer militiae, anteire agmen, locum castris capere, noctu diuque consilio, ac si res posceret, manu hostibus obniti, cibo fortuito, veste habituque vix a gregario milite discrepans, prorsus, si auaritia abesset, antiquis ducibus par. Mucianum est contrario magnificentia & opes, & cuncta priuatum modum supergressa extollebant. aptior sermone, dispositu, prouisuque, ciuiliu rerum peritus. egregium Principatus temperamentum, si demptis utriusque vitijs, solae virtutes miscerentur. Ceterum hic Syriae, ille Iudaeae praepositus, vicinis prouinciarum administrationibus inuidiam discordes, exitu demum Neronis, positus odijs in medium consulere. primum per amicos; dein praecipua concordiae fides Titus, praua certamina communi utilitate aboleuerat. naturam atque arte compositus alliciendis etiam Muciani moribus. Tribuni centurionesque, & vulgus militum, industria, licentiam, per virtutes, per voluptates, ut cuique ingenium, adscisciebantur. Antequam Titus aduenteret, sacramentum Othonis acceperat uterque exercitus, praecipitibus, ut assolet, nuntijs, & tardam mole ciuiliis belli, quod longam concordiam quietus Oriens, tunc primum parabat. Namque olim validissima inter se ciuium arma, in Italia, Galliae, viribus Occidentis coepta. Et Pompeio, Cassio, Bruto, Antonio, quos omnes trans mare secutum est ciuile bellum, haut prosperi exitus fuerant. Auditi que saepius in Syria Iudaeaque Caesares quam inspecti. Nulla seditio legionum; tantum aduersus Parthos minae vario euentu. Et proximo ciuili bello, turbatis alijs, inconcussa ibi pax: dein fides erga Galbam. Mox ut Othonem ac Vitellium scelestis armis res Romanas raptum ire, vulgatum est, ne penes ceteros imperij praemia, penes ipsos tantum seruitij necessitas esset, fremere miles, & vires suas circumspicere. Septem legiones statim & cum ingentibus auxilijs Syria Iudaeaque: inde continua Aegyptus, ¹¹ duaeque legiones: hinc Cappadocia Pontusque, & quidquid castrorum Armenijs praetenditur. Asia, & ceterae prouinciae, nec virorum inopes, & pecuniae opulentae. quantum insularum mari cingitur, & parando interim bello ¹² seclusum tutumque ipsum mare. Non fallebat duces impetus militum. Sed bellantibus alijs placuit expectari bellum, ¹³ cum in victores victosque numquam solida fides coalesceret. Nec referre Vitellium an Othonem superstitem fortuna faceret. Rebus secundis etiam egregios duces insolescere. discordiam his, ignauiam, luxuriam. & suismet vitijs, alterum bello, alterum victoriam perituum. Igitur arma in occasionem distulere, Vespasianus Mucianusque ¹⁴ nuper, ceteri olim mixtis consilijs, optimus quisque amore Reip. Multos dulcedo praedarum stimulat; alios ambiguae domi res. Ita boni mali que, caussis diuersis, studio pari, bellum omnes cupiebant. Sub idem tempus Achaia atque Asia falso exterritae, velut Nero aduentant.

Ingenium
& moris.Muciani
item mores:Qui Syria
Praes.Orientales
legiones
Othoni in-
trauerant:Haud prona
ad res nouas.Nisi quod in
communi hoc
tumore in-
tumescent.
Fret a suis
viribus.Vespasianus
tamen bel-
lum prola-
tar.Falsus Nero
in Asia.

uenta-

10. ET INEXPERTVS BELLII LABOR.] Redundare vox labor videtur, & inculcata huc est priore versu. Legam, & inexpertis belli. Ita supra: pacis artibus, belli inexpertus.

11. DVAEQUE LEGIONES.] Paulo aliter hoc olim. Nam C. Caesar, Aegypto deuicta, tres in ea legiones reliquit. Auctor Suetonius in Iul. cap. LXXVI. Augustus eum numerum retinuit, imo & Tiberius: sub quo Strabo sane vixit, & haec scripsit lib. XVII. Εἰς δὲ (in Aegypto) τρία ταγματά. ὧν τὸ ἐν κτλ. ἡ πόλις Ἰερὺ, τὰ ἄλλα δ' ἐν τῇ χώρᾳ. Sunt tres Legiones: quarum vna in vrbe agit, reliquae in ipsa regione. Sed Tiberius tamen non in longum. Anno enim imperij eius nono, Tacitus clare duas saltem legiones Aegypto adtribuit: vti & hic. Libro IV. Cetera Africae per duas legiones, parique numero Aegyptus. Obserua ergo obiter, paullo certius de Strabonis scriptione, quam vides eum desisse ante hunc nonum Tiberiani imperij annum. Addo, Egesippum etiam de

duabus hic legionibus assentiri Tacito, lib. IV. Esse etiam illic duos ordines militarium virorum, quos sibi adiungere Vespasianus properauit.

12. SECLUSVM TVTVMQUE.] Vatic. Flor. & Romana editio, secundum tutumque. quod approbo.

13. CVM IN VICTORES VICTOSQUE.] Rodolphus & prisca item editio, cum victoribus victos numquam solidam fide coalescere. At totum locum libentius nunc cum Pichenâ, legam: expectari belli exitum. victores victosque numquam, &c.

14. NUPER, CETERI OLIM.] Locus subobscurae sententiae, imò incertae. Rodolphus legisse dicitur, nuper Titi operam mixtis consilijs. sententiam nihil aberrante; vereor tamen ut propria quadam lectione, non à libris. An ceteros intelligimus, amicos & familiares Vespasiani? qui iamdiu cum eo spem conceperant imperij, & de eo locuti erant? Diu sanè spem conceptam, idq; ob omina multa & clara, Suetonius Vespas. cap. V.

Qui rōstres
colligit.

Sed opprimi-
tur ab
Asprenate.

Vibius Cris-
pus Annum
accusatus.

* retinebatur
adhuc.
Terrore.

Et damnat:

Ipsē tamen
eiusdem cri-
minis dam-
nandus.
Auxilia
Othoni ad-
stunt.
Quart adeci-
ma, vetera
na & lau-
data legio.

Copia Urbica.

Annius Gal-
lus & Spur-
inna ijs
duces.

uentaret: vario super exitu eius rumore, eoque pluribus vivere eum fingentibus, creden- A
tibusque. Ceterorum calus conatusque in contextu operis dicemus. Tunc seruus è Pon-
to, siue, vt alij tradidere, libertinus ex Italiâ, citharæ & cantus peritus (vnde illi super si-
militudinem oris propior ad fallendum fides) adiunctis desertoribus, quos inopiâ va-
gos ingentibus promissis corruperat, mare ingreditur: ac vi tempestatum ¹⁵ Scithinum
insulam detrusus, & militum quosdam ex Oriente comitantium adsciuit, & abnuen-
tes interfici iussit, & spoliatis negotiatoribus, mancipiorum valentissimum quemque
armavit. Centurionemque Silennam dextras, concordia insignia, Syriaci exercitus no-
mine ad prætorianos ferentem, varijs artibus aggressus est: donec Sisenna clam relicta
insulâ, trepidus & vim metuens aufugeret. inde latè terror, multis ad celebritatem no-
minis erectis, rerum nouarum cupidine & odio præsentium. Gliscentem in dies famam
fors discussit. Galatiam ac Pamphyliam prouincias, Calpurnio Asprenati regendas
Galba permiserat. Data è classe Misenenfi duæ triremes ad prosequendum, cum qui-
bus Scithinum iusulam tenuit. Nec defuere qui trierarchos nomine Neronis accirent.
Is in mæstitiam compositus, & fidem suorum quondam militum inuocans, vt eum in B
Syriâ aut Ægypto sisterent orabat. Trierarchi nutantes, seu dolo, alloquendos sibi mili-
tes, & paratis omnium animis reuersuros firmauerunt. Sed Asprenati cuncta ex fide
nuntiata. cuius cohortatione expugnata naus, & interfectus quisquis ille erat. Corpus
insigne oculis comaque & toruitate vultus, in Asiam, atque inde Romam peruectum
est. In ciuitate discordi, & ob crebras Principum mutationes inter libertatem ac licen-
tiam incertâ, parua quoque res magnis motibus agebantur. Vibius Crispus pecuniâ,
potentiâ, ingenio inter claros magis quàm inter bonos, Annum Faustum equestris or-
dinis, qui temporibus Neronis delationes factitauerat, ad cognitionem senatus vocabat.
Nam recens Galbæ principatu censuerant patres, vt accusatorum causâ noscerentur.
Id senatusconsultum variè iactatum, & prout potens vel inops reus inciderat, infirmum
aut validum * retinebatur. Ad hæc terrore & propriâ vi Crispus incubuerat delatorem
fratris sui peruertere: traxeratque magnam senatus partem, vt indefensum & inauditum
dedi ad exitium postularent. Contra apud alios nihil æquè reo proderat quàm nimia po- C
tentia accusatoris: dari tempus, edi crimina, quamuis inuisum ac nocentem, more ta-
men audiendum censebant. Et valere primò, dilataque in paucos dies cognitio. mox
damnatus est Faustus, nequaquam eo assensu ciuitatis, quem pessimis moribus merue-
rat. quippe ipsum Crispum easdem accusationes cum præmio exercuisse meminerant.
Nec pœna criminis, sed vltor displicebat. Lata interim Othoni principia belli, motis ad
imperium eius è Dalmatiâ Pannoniaque exercitibus. Fuere quattuor legiones, è qui-
bus bina millia præmissa. Ipsæ modicis interuallis sequebantur: septima à Galbâ con-
scripta: veterana, vndecima ac tertiadecima, & præcipui famâ Quartadecumani, rebel-
lione Britannia compressâ. Addiderat gloriam Nero, eligendo vt potissimos. Vnde lon-
ga illis erga Neronem fides, & erecta in Othonem studia. Sed quo plus virium ac robo-
ris, è fiducia tarditas inerat. agmen legionum, alæ cohortesque præueniebant. Ex ipsâ
urbē haut spernenda manus, quinque prætoria cohortes, & equitum vexilla cum le-
gione primâ, ac deforme insuper auxilium, duo millia gladiatorum, sed per ciuilia arma D
etiam seueris ducibus vsurpatum. His copijs rector additus Annius Gallus, cum Ve-
stricio Spurinnâ ad occupandas Padi ripas præmissus: quoniam prima consiliorum
frustrâ ceciderant, transgresso iam alpes Cæcinâ, quem sisti intra Gallias posse speraue-
rat. Ipsum Othonem comitabantur speculatorum lecta corpora, cum ceteris prætorijs
cohortibus, ¹⁶ veterani è prætorio, classicorum ingens numerus. Nec illi segne aut cor-
ruptum

15. SCITHINVM INSVLAM.] Farnes.
Cynthum. Vatic. Scithinum. Vera lectio, Cyth-
num: quomodo aiunt legi in Florentino. que insula
iuxta Atticam sub Eubœâ. Plinio nominatur lib. IV. &
Ptolemeo dicitur Κύθρος. Philoni etiam in Flaccum
sic dicitur, & iuxta Ceam collocatur. In Zonarâ non
rectè scriptum, hunc falsum Neronem in traiectu

Cydni armis interfectum: decepitq. eum adfinitas hæc
vorum.

16. VETERANI E PRÆTORIO.] Su-
peresse videantur hæc voces. Præmisit enim iam nunc
de prætorijs omnibus cohortibus: qui igitur isti am-
plius è prætorio? Sed non supersunt. Distin-
guit enim à cohortibus Veteranos. rectè, quia exau-
toratos

A ruptum luxu iter. sed loricâ ferreâ vsus, & ante signa pedester, horridus, incomtus, famâque dissimilis. Blandiebatur cœptis fortuna, possessâ per mare & naues maiore Italiae parte, penitus vsque ad initium maritimarum alpium. ¹⁷ quibus tentandis, aggrediendâque prouincia Narbonensi, Suedium Clementem, Antonium Nouellum, Æmilium Pacensem duces dederat. Sed Pacensis per licentiam militum * victus; Antonio Nouello nulla auctoritas; Suedius Clemens ambitioso imperio regebat. vt aduersus modestiam disciplinæ corruptus, ita præliorum audus. ¹⁸ Non Italia adiri, nec loca fedesque patriæ videbantur: tamquam externa litora, & vrbes hostium vrere, vastare, rapere: eò atrocius, quod nihil vsquam prouisum aduersum metus. pleni agri, aperta domus. occurrentes domini iuxta coniuges & liberos, securitate pacis, & belli malo circumueniebantur. Maritimas tum alpes tenebat procurator Marius Maturus. Is concitâ gente, (nec deest iuuentus) arcere prouinciæ finibus Othonianos intendit. Sed primo impetu cæsi dissectique montani, vt quibus temerè collectis, non castra non ducem noscitantibus, neque in victoriâ decus esset, neque in fugâ flagitium. Irritatus eo prælio ¹⁹ Othonis miles, vertit iras in municipium Albi Intemelium. quippe in acie nihil prædæ, inopes agrestes, & vilia arma: nec capi poterant, pernix genus, & gnari locorum. sed calamitatibus infantium expleta auaritia. Auxit inuidiam præclaro exemplo femina Ligus, quæ filio abdito, cum simul pecuniam occultari milites credidissent, eoque per cruciatus interrogarent vbi filium occuleret, vterum ostendens, latere respondit. Nec ullis deinde * ²⁰ tortoribus, aut morte, constantiam vocis egregiæ mutauit. Imminere prouinciæ Narbonensi, in verba Vitellij adactæ, classem Othonis, Fabio Valenti trepidi nuntij attulere. Aderant legati coloniarum, auxilium orantes. Duas Tungrorum cohortes, quattuor equitum turmas, vniuersam Treuerorum alam, cum Iulio Classico præfecto misit, e quibus pars in coloniâ Foroiuliensi retenta; ne omnibus copijs in terrestre iter versis, vacuo mari classis acceleraret. Duodecim equitum turmæ, & lecti e cohortibus, aduersus hostem iere: quibus adiuncta Ligurum cohors, vetus loci auxilium, & quingenti Pannonij nondum sub signis. Nec mora prælio: sed acie ita instructâ, vt pars classicorum mixtis paganis in colles mari propinquos exurgeret, quantum inter colles ac litus æqui loci prætorianus miles expleret, in ipso mari vt annexa classis & pugnae parata, conuersa, & minaci fronte prætenderetur. Vitelliani, quibus minor pedum vis, in equite robur, alpinos proximis iugis, cohortes densis ordinibus post equitem locant. Treuerorum turmæ obtulere se hosti incautè, cum exciperet contra veteranus miles, simul à latere saxi vrgeret apta ad iaciendum paganorum manus; qui sparsi inter milites, strenui ignauique in victoriâ idem audebant. Additus perculsis terror, inuectâ in terga pugnantium classe. Ita vndique clausi, deletæque omnes copiae forent, ni victorem exercitum attinisset obscurum noctis, obtentui fugientibus. Nec Vitelliani, quamquam victi, quieuerunt: accitis auxilijs, securum hostem, ac successu rerum secordius agentem

Otho cœptis
& vsu mi-
litari.

Cap. 12.
Prima belli
ei prospera.
* Flor. via-
ctus,

Sed milites
licenter
sua agunt.

Maturus
Alpium præ-
curator vin-
ctus.

Cap. 13.
Al inteme-
lium spolia-
tum.
Fortis ibi
matris pie-
tas.

* terroribus,
Flor.

Cap. 14.

Valens auxi-
lia mittit
Gallis.

Pugnant cum
Othonianis:

Sed Marte
non fausto.

Cap. 15.
Quem ite-
rum tentant:

tem

D *toratos intellegit, & qui post sedecim stipendia habebantur sub vexillo, non aliter quam legionarij, de quibus scripsi satis ad 1. Annal. Atqui hi nec in legionibus ultra censebantur, nec illi in cohortibus.*

17. QVIBVS TENTANDIS, AGGREDIENDÆQUE.] Farnesiana hæc scriptura est: quam verissimam censeo. Duplex enim mandatum Othoniani duces habuerunt; tentandarum Alpium, & Prouinciæ inuadendæ, quæ ad Vitellium defecerat. Suprà libro 1. Narbonensem Galliam aggredi statuit, classe validâ & partibus fidâ. Infrâ: imminere prouinciæ Narbonensi in verba Vitellij adactæ classem Othonis, trepidi nuntij attulere. *Vulgata lectio valde turbat: quibus tentandis aggrediendisque, prouinciæ Narbonensi, &c. tamquam tres hi duces Prouinciæ impositi. & magis maiores tenebras offundit etiam Maurus.*

18. NON ITALIA ADIRI.] Nihil ego hic nisi germanum video. Sudant tamen in mutando Rhenanus pariter & Vertranius.

19. ALBIUM INTEMELIUM.] Ita quidem è Strabone scripseris lib. IV. τῶν ἐν Λιγύων, inquit, τῆς μὲν ὄντων Ἰγλαίων, τῆς δὲ Ἰντεμελίων, εἰκότως τὰς ἀποικίας ἐν τῇ ἐπὶ τῆς θαλάττης τῆς μὲν ὀνομαζομένης Ἀλβίων Ἰντεμελίον, οἷον Ἀλπίον, τὴν δὲ ἐπιτετραμμένως μάλλον, Ἀλβιγλαίων. id est: Cum duplices sint Ligures, Intemelij & Ingauni, iure eorum ad mare coloniæ, altera Albi Intemelium dicta, quasi Alpium, altera paullo contractius, Albingaunum. Nec aliter in Plinio. Quin tamen etiam concisè Albintemelium dicta fuerit, haud pertinaciter eo negatum.

20. TORTORIBVS.] Regius codex, temporibus. ex quo Rhenanus, terroribus.

Nec tunc feliciter.

Cap. 16.
*Procurator
Corsica in
Othonem
molitur.
* summam
Adversos sibi
occidit.*

*Sed & ipse
mox ab insu-
lanis occidi-
tur.*

Cap. 17.
*Pars Italia
prima pro
Vitellio.*

*Eius miles
ulterius pe-
nitit.*

* captis

Cap. 18.

*In quem
pauci Otho-
niani ire
volunt:
Alacrius,
quam pru-
dentius.*

Cap. 19.

*Conventur
arte quâdam
à duce.*

tem inuadunt. cæsi vigiles, perrupta castra, trepidatum apud naues, donec sidente pau- A
latum metu, occupato iuxta colle defensi, mox irrupere. Atrox ibi cædes, & Tungrarum
cohortium præfecti, sustentatâ diu acie, telis obruuntur. Ne Othonianis quidem in-
cruenta victoria fuit, quorum improvidè secutos, conuersi equites circumuenerunt. Ac
velut pactis inducijs, ne hinc classis, inde equites subitam formidinem inferrent, Vitel-
liani retro Antipolim, Narbonensis Gallia municipium, Othoniani Albingaunum in-
terioris Liguria reuertère. Corsicam ac Sardiniam, ceteraque proximi maris insulas,
fama victricis classis in partibus Othonis tenuit. Sed Corsicam propè affixit Decimi Pa-
carij procuratoris temeritas, tantâ mole belli nihil in * summa profutura, ipsi exitiosa.
Namque Othonis odio iuuare Vitellium Corsorum viribus statuit, inani auxilio etiam
si prouenisset. Vocatis Principibus insulae, consilium aperit. Et contradicere ausos Clau-
dium Phirricum trierarchum liburnicarum ibi nauium, Quinctium Certum equitem
Romanum, interfici iubet. quorum morte exterriti qui aderant, simul ignara & alieni
metus socia imperitorum turba, in verba Vitellij iurauère. Sed vbi dilectum agere Pa-
carius, & inconditos homines fatigare militiæ muneribus coepit, laborem insolitum B
perosi, infirmitatem suam reputabant. Insulam esse quam incolerent, & longè Germa-
niam viresque legionum: direptos vastatosque classe, etiam quos cohortes alæque pro-
tegerent. Et auersi repente animi, nec tamen apertâ vi: aptum tempus insidijs legere. Di-
gressis qui Pacarium frequentabant, nudus & auxiliij inops, balneis interficitur. Truci-
dati & comites. Capita, vt hostium, ipsi interfectores ad Othonem tulere. Neque eos
aut Otho præmio affecit, aut puniuit Vitellius, in multâ colluue rerum maioribus flagi-
tijijs permixtos. Aperuerat iam Italiam, bellumque transmiserat, vt supra memorauim-
us, ala Syllana, nullo apud quemquam Othonis fauore, nec quia Vitellium mallent,
sed longa pax ad omne seruitium fregerat, faciles occupantibus, & melioribus incurio-
sos. Florentissimum Italiae latus, quantum inter Padum Alpesque camporum & urbium,
armis Vitellij (namque & præmissæ à Cæcinâ cohortes aduenerant) tenebatur. Capta
Pannoniorum cohors apud Cremonam. Intercepti centum equites, ac mille classici in-
ter Placentiam Ticinumque: quo successu Vitellianus miles, non iam flumine aut ripis C
arcebatur. Irritabat quin etiam Batauos Transrhenanosque Padus ipse: quem repente
contra Placentiam transgressi, * raptis quibusdam exploratoribus, ita ceteros terruere, vt
adesse omnem Cæcinæ exercitum trepidi ac falsi nuntiarent. Certum erat ²¹ Spurrinæ
(is enim Placentiam obtinebat) nec dum venisse Cæcinam, & si propinquaret, coercere
intra munimenta militem, nec tris prætorias cohortes, & mille vexillarios cum paucis
equitibus, veterano exercitui obijcere. Sed indomitus miles, & belli ignarus, correptis si-
gnis vexillisque ruere, & retinenti duci tela intentare, spretis centurionibus tribunisque
providentiam ducis laudantibus, ²² qui pro Othone, & accitum Cæcinam clamitabant.
Fit temeritatis alienæ comes Spurrinna, primò coactus, mox velle simulans, quo plus au-
toritatis inesset consilijs, si seditio mitesceret. Postquam in conspectu Padus, & nox
appetebat, vallari castra placuit. Is labor urbano militi insolitus contudit animos.
²³ Tum vetustissimus quisque castigare credulitatem suam, metum ac discrimen osten-
dere, si cum exercitu Cæcina, patentibus campis, tam paucas cohortes circumfudisset. D
Iamque totis castris modesti sermones, & inferentibus se centurionibus tribunisque,
laudare providentiam ducis: quòd coloniam virium & opum validam, robur ac sedem
bello legisset. Ipse postremò Spurrinna non tam culpam exprobrans, quam ratione osten-
dens, relictis exploratoribus, ceteros Placentiam reduxit, minus turbidos, & imperia ac-
cipien-

21. SPURINNAE.] *Vestricius est Spurrinna, egregius
dux, & qui ad Taciti medium æuum vixit. Pliny Se-
cundi de eo epistola capienda est, lib. 11. Heri à Senatu
Vestricio principe auctore, Spurrinæ triumphalis
statua decreta est. quem locum tamen emaculo:
Vestricio Spurrinæ, Principe auctore, triumphalis
statua decreta. Malè enim traiecit verba.*

22. QUI PRO OTHONE.] *Mercerus ingeniosè:
quin prodicione accitum: quasi id crimen Spurrinna
obiccerint, vt est in Plutarcho.*

23. TUM VETVSTISSIMVS QVISQVE.] *Vulgata
antè lectio, tum mœstissimus quisque. ex quo Rhe-
nanus illud vetustissimus extudit: ego malim mode-
stissimus.*

24. INSITA

A cipientes. Solidati muri, propugnacula addita, auctæ turres, prouisa parataque non arma modò, sed obsequium & parandi amor, quod solum illis partibus defuit, cum virtutis haut pœniteret. At Cæcina, velut relicta post alpes sæuitiâ ac licentiâ, modelto agmine per Italiam incessit. Ornatum ipsius, municipia & coloniæ in superbiam trahebant: quòd versicolore sagulo, brachas tegmen barbarum indutus, rogatos alloqueretur. Vxorē quoque eius Saloninam, quamquam in nullius iniuriam, insigni equo ostroque veheretur, tamquam læsi grauabantur. ²⁴ * Insiat mortalibus naturâ, recentem aliorum felicitatem ægris oculis introspicere, modumque fortunæ à nullis magis exigere, quam quos in æquo videre. Cæcina Padum transgressus, tentatâ Othonianorum fide per colloquium & promissa, iisdem petitus, postquam pax & concordia speciosis & irritis nominibus iactata sunt, consilia curasque in oppugnationem Placentiæ magno terrore vertit: gnarus, ut initia belli prouenissent, famam in cetera fore. Sed primus dies, impetu magis quam veterani exercitus artibus, transactus. Aperti incauti que muros subiēte, cibo vinoque prægraues. In eo certamine, pulcherrimum amphitheatri opus, situm extra muros, conflagrauit: siue ab oppugnatoribus incensum, dum faces & glandes ac missilem ignem in obsessos iaculantur, siue ab obsessis, dum regerunt. Municipale vulgus pronum ad suspiciones, fraude illata ignis alimenta credidit, à quibusdam è vicinis colonijs, ²⁵ inuidiæ æmulatione, quòd nulla in Italiâ moles tam capax foret. quocumque casu accidit, dum atrociora metuebantur, in leui habitum: redditâ securitate, tamquam nihil grauius pati potuissent, mærebant. Ceterum, multo suorum cruore, pulsus Cæcina. Et nox parandis operibus * assumpta. Vitelliani pluteos cratesque & vineas suffodiendis muris, protegendis que oppugnatoribus, Othoniani fudes & immensas lapidum ac plumbi ærisque moles, perfringendis operibus, obruendis que hostibus expediunt. Vtrimque pudor, utrimque gloria, & diuersæ exhortationes, hinc legionum & Germanici exercitus robur; inde vrbana militiæ, & prætoriarum cohortium decus attollentium. Illi, ut segnem ac desidem, & circo ac theatris corruptum militem; hi, peregrinum & externum increpabant. simul Othonem, ac Vitellium, celebrantes culpantesque, vberioribus inter se probris, quam laudibus stimulabantur. Vix dum orto die, plena propugnatoribus mœnia, fulgentes armis virisque campi, densum legionum agmen, sparsa auxiliorum manus, altiora murorum sagittis aut saxis incessere, neglecta aut æuo fluxa cominus aggredi. Ingerunt desuper Othoniani pila, librato magis & certo ictu, aduersus temerè subeuntes cohortes Germanorum, canru truci, & more patrio, nudis corporibus, super humeros scuta quatientium. Legionarius pluteis & cratibus tectus subruit muros, instruit aggerem, molitur portas. Contra prætoriani dispositos ad id ipsum molares, ingenti pondere ac fragore, prouoluunt. pars subeuntium obruti: pars confixi, & exsanguis aut laceri, cum augeter stragem trepidatio, eoque acrius è mœnibus vulnerarentur, rediēte, infractâ partium famâ. Et Cæcina, ²⁶ fama & pudore cœptæ temerè oppugnationis, ne irrisus ac vanus iisdem castris assideret, traiccto rursus Pado, Cremonam petere intendit. Tradidēte se abeunti Turullius Cerialis, cum compluribus classicis, & D Iulius Briganticus, cum paucis equitum. hic præfectus alæ, in Batauis genitus; ille primipilaris, & Cæcinæ haut alienus, quòd ordines in Germaniâ duxerat. Spurrina, comperto itinere hostium, defensam Placentiam, quæque acta, & quid Cæcina pararet, Annum Gallum per litteras docet. Gallus legionem primam in auxilium Placentiæ ducebat, diffusus paucitati cohortium, ne longius obsidium, & vim Germanici exercitus parum tolerarent. Vbi pulsus Cæcinam pergere Cremonam accepit, agrè coërcitam legio-

Placentia
municip.Cap. 20.
Cæcina in
terram in Ita-
liam.

* Insiat

Placentiam
statim op-
pugnat.
Cap. 21.Amphitea-
trum ex-
struit.Capacissi-
mum om-
nium Italiae.* Muretus
abruptusCap. 22.
Iterum op-
pugnatio.Sed strenua
repugnatio.Et abiit Cæ-
cina irrisus.

Cap. 23.

24. INSIAT MORTALIBUS NATURA, RECENTEM ALIORUM FELICITATEM ÆGRIS OCVLIS INTROSPICERE.] Verè hic morbus in nostris animis: nec nesciuit Aemilius Probus, siue Nepos, in Chabriâ. Est hoc commune vitium, inquit, magnis liberisque ciuitatibus, ut inuidia gloriæ comes sit: & libenter de his detrahant, quos emergere vi-

deant altiùs: neque animo æquo pauperes alienam opulentum intueantur fortunam.

25. INVIDIÆ ÆMVLATIONE.] Muretus, inuidiâ & æmulatione.

26. FAMA ET PVDORE.] Lego, fame. Duplex enim causa abscessus, Fames & pudor irriti capti.

344
 Bedriacum, vicus. legionem, & pugnandi ardore vsque ad seditionem progressam, ²⁷ Bedriaci fuit. Inter A
 Veronam Cremonamque situs est vicus, duabus iam Romanis cladibus notus, infau-
 stusque. Iisdem diebus, à Martio Macro, haut procul Cremonâ, prosperè pugnatum.
 Othoniano-
 rum pugna
 prospera. Namque promptus animi Martius, transfectos nauibus gladiatores, in aduersam Padi
 ripam, repente effudit. Turbata ibi Vitellianorum auxilia, & ceteris Cremonam fugien-
 tibus, cæsi qui restiterant. Sed repressus vincentium impetus, ne nouis præsidijs firma-
 ti hostes, fortunam prælij mutarent. Suspectum id Othonianis fuit, omnia quæcum-
 que facta prauè æstimantibus. Certatim, vt quisque animo ignauus, procax ore, An-
 nium Gallum, & Suetonium Paullinum, & Marium Celsum (nam eos Otho quoque
 præfecerat) varijs criminibus inceserant. Acerrima seditionum ac discordiæ incita-
 menta, interfectores Galbæ, scelere & metu vecordes, miscere cuncta, modò palam tur-
 bidis vocibus, modò occultis ad Othonem litteris. qui humillimo cuique credulus, bo-
 nos metuens, trepidabat, rebus prosperis incertus, & inter aduersa melior. Igitur Titia-
 num fratrem accitum, bello præposuit. Interea, Paullini & Celsi ductu, res egregiæ ge-
 Titianus co-
 pios præfe-
 ritus.
 Cap. 24. stæ. Angebant Cæcinam, nequidquam omnia cæpta, & senescens exercitus sui fama.
 pulsus Placentiâ, cæsis nuper auxilijs, etiam per concursum exploratorum, crebra magis
 quàm digna memoratu prælia, inferior: propinquante Fabio Valente, ne omne belli de-
 cus illuc concederet, recipere gloriam, auidius quàm consultius, properabat. Ad duo-
 decimum à Cremonâ, ²⁸ locus Castorum vocatur, ferocissimos auxiliarium imminenti-
 bus viæ lucis occultos imponit. equites procedere longius iussi, & irritato prælio spontè
 Cecina inf-
 dias ponit.
 Quæ detecta
 Othonianis.
 * Mercerus,
 auxiliariis
 Cap. 25. prudens, repressit suos. Vitelliani temerè exsurgentes, cedente sensim Celfo, longius secu-
 ti, vltro in insidias præcipitantur. nam ²⁹ à lateribus cohortes legionum, aduersâ fronte,
 & subito discursu terga cinxerant equites. Signum pugne non statim à Suetonio Paul-
 lino pediti datum. Contator naturâ, & cui cauta potius consilia cum ratione, quàm pro-
 spera ex casu placerent. compleri fossas, aperiri campum, pandi aciem iubebat, satis citò
 incipi victoriam ratus, vbi prouisum foret ne vincerentur. Eâ contatione, spatium Vitel-
 lianis datum, in vineas nexu traducum impeditas, refugiendi. Et modica silua adhæ-
 bat, vnde rursus ausi, promptissimos prætorianorum equitum interfecere. vulneratur rex
 Suetonij cau-
 sela & tar-
 ditas.
 Cap. 26. Epiphanes, impigrè pro Othone pugnam ciens. Tum Othonianus pedes erupit: pro-
 tritâ hostium acie, versi in fugam etiam qui subueniebant. Nam Cæcina non simul
 cohort-

27. BEDRIACI.] Vicus parvus, sed duabus Roma-
 nis cladibus insignis, nec indignior cuius verum no-
 men norimus, quàm Cannæ aut Philippi. Vulgò Be-
 briacum appellant, atque ita Iuuenalis libri,
 Bebriaci in campo spoliū adfectare Palatī.

At sincerus ille Vatic. Bedriacum, semper. quomodo
 & in Clariss. Sambuci scripto codice exstare cognoui,
 cum strictim eum Vienna vidissem. In vetustis Suetoni-
 j libris, Betriacum, dicitur: sicut & in Plutarcho,
 Βητρεακόν πολίχνη πλησίον Κρεμώνας. Iuuenalis in-
 terpres quàm nugatur, qui vicum hunc Campaniæ fa-
 cit! in Sat. III. Othonem, inquit, bello ciuili Vitel-
 lius vicit apud Bebriacum Campaniæ. Atqui noster
 clarè: Inter Cremonam Veronamque situs est is
 vicus. & ipse Scholiastes mox fatetur. Corrupta ea
 verba igitur, & scripsit: apud Bedriaci campum.
 Manifestò enim alludit Iuuenalis sui versum.

Bedriaci campo spoliū affectare Palatī.

Quod autem adtextitur: Horum bellum Corne-
 lius scripsit & Pompeius Planta, qui ait Bebria-
 cum vicum esse à Cremonâ vicensimo lapide. D
 Sanè Cornelium hunc nostrum intellegit: Pompeius
 ille quis sit, nondum repperi.

28. LOCUS CASTORVM.] Rectè, non castro-
 rum. Suetonius eumpse locum, ad Castoris dixit:
 Orosius lib. VII. circa locum quem Castores vo-
 cant.

29. DEXTRA FRONTE.] Quæ hic frons dextra?
 haud satis capio, & rescribo: Aggerem viæ tres præ-
 toriæ cohortes obtinuerunt dextrâ. A fronte, prima
 legio incescit.

30. A LATERIBVS COHORTES LEGIONVM.]
 Nihil ambigimus quin Tacitus scripserit, à lateribus
 cohortes, legio aduersâ fronte. Ita superior aciei
 dispositio postulat: & ad circumueniendum hostes,
 inuasionem tripertitam esse oportuit.

A cohortes, sed singulas acciuerat: quæ res in prælio trepidationem auxit, cum dispersos, nec vîquam validos, pauor fugientium abriperet. Orta & in castris seditio, quod non vniuersi ducerentur. Vincetus præfectus castrorum Iulius Gratus, tanquam fratri apud Othonem militanti proditorem ageret: cum fratrem eius Iulium Frontonem tribunum, Othoniani sub eodem crimine vinxissent. Ceterum ea vbiq; formido fuit, apud fugientes, occurrentes, in acie, pro vallo, vt deleri cum vniuerso exercitu Cæcinam potuisse, ni Suetonius Paullinus receptui cecinisset, vtrisque in partibus percubuerit. Timuisse se Paullinus ferebat, tantum insuper laboris atque itineris, ne Vitellianus miles recens è castris fessos aggredere, percussis nullum retro subsidium foret. apud paucos ea ducis ratio probata, in vulgus aduerso rumore fuit. Haut perinde id damnum Vitellianos in metum compulit, quàm ad modestiam composuit: nec solum apud Cæcinam, qui culpam in militem conferebat, seditioni magis quàm prælio paratum, sed Fabij quoque Valentis copiæ (iam enim Ticinum venerat) posito hostium contemptu, & recuperandi decoris cupidine, reuerentiùs & æqualiùs duci parebant. Grauis alioquin seditio exarserat, quam altiori initio (neque enim rerum à Cæcinâ gestatum ordinem interrumpi oportuerat) repetam. Cohortes Bataurorum, quas bello Neronis à quartadecimâ legione digressas, cum Britanniam peterent, audito Vitellij motu in ciuitate Lingonum Fabio Valenti adiunctas rettulimus, superbè agebant, vt cuiusque legionis tentoria accessissent, coërcitos à se quartadecimanos, ablatam Neroni Italiam, atque omnem belli fortunam in ipsorum manu sitam iactantes. Contumeliosum id militibus, acerbum duci, corrupta iurgiis aut rixis disciplina. Ad postremum Valens è petulantia etiam perfidiam suspectabat. Igitur nuntio allato, pulsam Treuerorum alam Tungrosque à classe Othonis, & Narbonensem Galliam circumiri, simul curâ socios tuendi, & militari astu, cohortes turbidas, ac si vnâ forent, præualidas, dispergendi, partem Bataurorum ire in subsidium iubet. Quod vbi auditum, vulgatumque, mætere socij, fremere legiones, *Orbari se fortissimorum virorum auxilio. veteres illos & tot bellorum victores, postquam in conspectu sit hostis, velut ex acie abduci. si provincia vrbe & salute imperij potior sit, omnes illuc sequerentur: sin victoria sanitas, sustentaculum, columen in Italiâ verteretur, non abrumpendos, vt corpori, validissimos artus.* Hæc ferociter iactando, postquam, immisissis licitoribus, Valens coërcere seditionem cœptabat, ipsum inuadunt, saxa iaciunt, fugientem sequuntur. Spolia Galliarum, & Viennensium aurum, & pretia laborum suorum occultare clamitantes, direptis sarcinis, tabernacula ducis, ipsamque humum pilis & lanceis rimabantur. nam Valens, seruili veste, apud decurionem equitum tegebatur. Tum Alphenus Varus præfectus castrorum, deflagrante paulatim seditione, addit consilium, vetitis³¹ obire vigilias centurionibus, omissis tubæ sono, quo miles ad belli munia cietur. Igitur torpere cuncti, circumspectare inter se attoniti: & id ipsum quod nemo reget pauentes, ³² silentio, patientiâ, postremò precibus ac lacrymis veniam quærebant. Vt verò deformis & flens, & præter spem incolumis Valens processit, gaudium, miseratione, fauor: versi in lætitiâ (vt est vulgus vtroque immodicum) laudantes gratantesque, circumdatum aquilis signisque, in tribunal ferunt. Ille, vili moderatione, non supplicium cuiusquam poposcit: ac ne dissimulans suspectior foret, ³³ paucos inculpauit: gnarus ciuilibus bellis, plus militibus quàm ducibus, licere. Munientibus castra apud Ticinum, de aduersâ Cæcinæ pugna allatum, & propè renouata seditio, tanquam fraude & contationibus Valentis prælio defuissent. Nolle requiem, non expectare ducem, anteire signa, vrgere signiferos. rapido agmine Cæcinæ iunguntur. Improspere Valentis fama apud exercitum Cæcinæ erat: expositos se tanto pauciores integris hostium viribus querebantur, simul in suam excusationem, & aduentantium robur per adulationem attollentes, ne vt victi & ignaui despectarentur. Et quamquam plus virium, propè duplica-

Vitelliani
fugantur:

Suetonius re-
ceptui caniti
Sed præfessi-
nè.

Valens venit
in Italiam.

Bataurorum
iactantia:

Suspecta
Valenti.

Diuidere eos
parat.

Vnde nata
seditio.

Dux compri-
mere parat:
Sed ipsum
inuadunt.

Latere cogi-
tur.

Varus per
arrem eos
sedat.

Valens pro-
dit, lato &
gratanti
milite.

Qui festinat
ad Cæcinam.

31. OBIRE VIGILIAS.] De hoc ritu ego, in Militiâ lib. v. Dial. ix.

32. SILENTIO, PATIENTIA.] Malim, silentio, pœnitentiâ.

33. PAUCOS INCUSAVIT.] Lego, paucis. ad breuitatem enim orationis refertur, non ad eos qui peccarant. & sanè omnes in hac culpâ, nec excerpi pauci potuerunt.

In quem mi-
lites valde
pronè.

In Othonem
proira.

Comparatio
eius cum
Vitellio.

Deliberat
Otho an pu-
gnandum.

Negat peri-
tissimus bel-
lorum Suetonius.

Othoni mens
alia. & im-
peritia.

plicatus legionum auxiliorumque numerus erat Valenti, studia tamen militum in Cæ- A
cinam inclinabant, super benignitatem animi quâ promptior habebatur, etiam vigore
ætatis, proceritate corporis, & quodam inani favore. Hinc æmulatio ducibus. Cæcina,
vt ³⁴ fœdum & maculosum: ille, vt vanum ac tumidum, irridebant. Sed condito odio,
eamdem vtilitatem fouere, crebris epistolis, sine respectu veniæ, probra Othoni obie-
ctantes: cum duces partium Othonis, quamuis vberimâ conuitorum in Vitellium
materiâ, abstinerent. Sanè ante vtriusque exitum, quo egregiam Otho famam, Vitellius
flagitiosissimam, meruere, minùs Vitellij ignauæ voluptates, quàm Othonis flagrantis-
simæ libidines timebantur. Addiderat huic terrorem atque odium cædes Galbæ: con-
trâ, illi initium belli nemo imputabat. Vitellius, ventre & gulâ sibi ipsi hostis: Otho,
luxu, sæuitiâ, audaciâ, Reip. exitiosior ducebatur. Coniunctis Cæcinæ ac Valentis co-
pijs, nulla vltra penes Vitellianos mora, quin totis viribus certarent. Otho consultauit,
trahi bellum, an fortunam experiri placeret. Tum ³⁵ Suetonius Paullinus, dignum fa-
mâ suâ ratus, quâ nemo illâ tempestate militaris rei callidior habebatur, de toto genere
belli censere; festinationem hostibus, moram ipsis vtilem differuit. *Exercitum Vitellij B*
conuersum aduenisse: nec multum virium à tergo, quoniam ³⁶ Gallie tumeant, & deserere
Rheni ripam irrupturis tam infestis nationibus, non conducat. Britannicum militem hoste &
mari distineri: Hispanias, armis non ita redundare: prouinciam Narbonensem, incursum classis, &
aduerso prælio contremuisse: clausam alpiibus, & nullo maris subsidio, Transpadanam Italiam, at-
que ipso transitu exercitus vastatam: non frumentum vsquam exercitui, nec exercitum sine copijs
retineri posse. Iam Germanos, quod genus militum apud hostes atrocissimum sit, tracto in æstatem
bello, fluxis corporibus, mutationem soli celi que haut toleraturos. Multa bella impetu valida,
per tadia & moras euanuisse. Contrâ, ipsis omnia opulenta, & fida: Pannoniam, Mæsiam,
Dalmatiam, Orientem, cum integris exercitibus: Italiam, & caput rerum urbem, senatumque
& populum, numquam obscura nomina, etsi aliquando obumbrentur: publicas priuatasque
opes, & immensam pecuniam, inter ciuiles discordias ferro validiorem: corpora militum aut Ita-
liæ sueta, aut æstibus Obiacere flumen Padum, tutas viris murisque urbes è quibus nullam ho-
sti celsuram, Placentiæ defensione exploratum. proinde duceret bellum. ³⁷ Paucis diebus quar-
tamdecimam legionem, magnâ ipsam famâ, cum Mæsiacis copijs affore. Tum rursus deliberatu-
rum, & si prælium placuisset, auctis viribus certaturos. Accedebat sententiæ Paullini Ma-
rius Celsus. Idem placere Annio Gallo, paucos ante dies lapsu equi afflicto, missi qui
consilium eius sciscitarentur, rettulerant. Otho pronus ad decertandum, Frater eius Ti-
tianus, & præfectus prætorij Proculus, imperitiâ properantes, fortunam & deos & nu-
men Othonis adesse consilij, affore conatibus testabantur. neu quis obuiam ire sen-
tentia

34. FOEDVM ET MACVLOSVM.] Valet in om-
ne animi vitium & labem Maculosi vox: tamen vereor
vt hic propriè in ignauiam ac timorem. Ex antithesi
quæ sequitur, suspicèris: & magis ex hoc Ammiani
loco, libro xxx. Arguebat hic idem Princeps (Va-
lentinianns) timidus sapius, Maculosos tales ap-
pellans & sordidos.

35. SVETONIVS PAULLINVS.] Et hic & alibi ef-
fused laudat hunc Suetonium, vetustissimum consula-
rium, vt infra vocat, & non vnâ militiâ clarum. Præ-
fuit Britannia, vt habes Annali XIV. & in Agricola:
sed & in Africâ bellum gessit, è Plinio l. v. Suetonius,
inquit, Paullinus quem consulem vidimus, primus
Romanorum ducum transgressus Atlantem, &c.
Vbi autem mens siue iudicium fuit viro magno & cele-
bri, qui in Varijs suis nuper hunc Suetonium, patrem
fecit Suetonij nostri tranquillu? Ita enim locum cum
corrigit, Suetonij Othone: Interfuit huic bello pater
meus Suetonius Lenis, tertiædecimæ legionis tri-
bunus angusticlauius. Et liber, inquit, qui timeas
& cariem senserat, habet, Linus. Omnino autem le-

gendum Paullinus. Testem in eam rem laudabo Tacitum,
qui fortis viri neque nomen neque virtutem tacitum
esse sinit. eius enim sæpè & in Annalibus & in
Agricole vitâ honorificam mentionem facit. Hæc ille.
Quid dicam? Non insector te vir elegantissime. sed
bonâ fide hæc scribis? Erras nimis. Suetonius ille
Lenis, Tribunus fuit: noster belli dux. Ille angusticlauius,
id est nondum Senator, sed inter equites: iste,
Consularis. nec tenue vsquam vestigium confusionis
eius, quam facis. Hoc mihi in transcurso monitum,
non vt carpam (Fidem testor:) sed vt claro sub exem-
plo doceam quàm fallax hæc Critica, & ignoscendum
etiam nobis esse, si labimur interdum in procliu istâ
viâ.

36. GALLIÆ TVMEANT, ET.] Copulam aptè in-
serui, ex Vatic. Tumere autem eleganti metaphorâ di-
cuntur, quæ eruptura videntur. usurpauit Cicero bi
in Epistolis ad Atticum.

37. PAUCIS DIEBVS QVARTAMDECIMAM.]
Hæc restitui, in vulgatis quâ à verbis quâ ab interpun-
ctis mendosa.

A tentiæ auderet, in adulationem concesserant. Postquam pugnari placitum, interesse pugnae imperatorem, an seponi melius foret, dubitauerunt. Paullino & Celso iam non aduersantibus, ne Principem obiectare periculis viderentur, iidem illi deteriores consilij auctores perpulere, ut ³⁸ Brixellum concederet, ac dubijs præcliorum exemptus, summæ rerum & imperij se ipsum referuaret. Is primus dies Othonianas partes afflixit. Namque & cum ipso prætoriarum cohortium, & speculatorum, equitumque, valida manus discessit; & remanentium fractus animus: quando suspecti duces, & Otho, cui vni apud militem fides, dum & ipse non nisi militibus credit, imperia ducum in incerto reliquerat.

*Hi vicorunæ:
Etiam hæc,
ne Otho inter-
cesset.*

Nihil eorum Vitellianos fallebat, crebris ut in ciuili bello transfugijs, & exploratores curâ diuersa sciscitandi, sua non occultabant. Quietis intentique Cæcina ac Valens, quando hostis imprudentiâ rueret, quod loco sapientiæ est, alienam stultitiam opprobantur, inchoato ponte transitum Padi simulantes, aduersus oppositam gladiatorum manum, ac ne ipsorum miles segne otium teneret. Naues pari inter se spatio, validis utrimque trabibus connexæ, aduersum in flumen dirigebantur, iactis insuper anchoris,

Cap. 34.
*Vitelliani
agunt cau-
tius.
Pontem in
Pado struunt*

B quæ firmitatem pontis continerent. Sed anchorarum funes non extenti fluitabant, ut augescente flumine, inoffensus ordo nauium attolleretur. Claudebat pontem imposita turris, & in extremam nauem educta: unde tormentis ac machinis hostes propulsantur. Othoniani in ripâ turrim struxerant, saxaque & faces iaculabantur. Et erat insula

Cap. 35.
*Leue prælium
inter gladiato-
res & Ger-
manos.*

amne medio, in quam gladiatores nauibus molientes, Germani nando prælabebantur. Ac fortè plures transgressos, completis liburnicis, per promptissimos gladiatorum Macer aggreditur. Sed neque ea constantia gladiatoribus ad prælia quæ militibus, nec perinde nutantes è nauibus, quàm stabili gradu è ripâ, vulnera dirigebant. Et cum varijs trepidantium inclinationibus, immixti remiges propugnatoresque turbarentur, desilire in vada vltro Germani, retentare puppes, scandere foros, aut cominus mergere. quæ cuncta in oculis vtriusque exercitus, quanto lætiora Vitellianis, tanto acrius Othoniani causam auctoremque cladis detestabantur. Et prælium quidem, abruptis quæ su-

*Non pro bo-
no illis.*

C perfuerant nauibus, fugâ diremptum: Macer ad exitium poscebatur. Iamque vulneratum eminus lanceâ, strictis gladijs inuaserant, cum intercursum tribunorum centurionumque protegitur. Nec multò post, Vestricius Spurinna, iussu Othonis, relicto Placentiæ modico præsidio, cum cohortibus subuenit. Dein Flauium Sabinum consulem designatum Otho rectorem copijs misit, quibus Macer præfuerat, læto milite ad mutationem ducum, & ducibus ob crebras seditiones, tam infestam militiam aspernantibus.

Cap. 36.
*Tracundia
militaris in
Macerum.*

*Flauius Sa-
binus ei sub-
stituitur.*

Inuenio apud quosdam auctores, pauore belli, seu fastidio vtriusque Principis, quorum flagitia ac dedecus apertiore in dies famâ noscebantur, dubitasse exercitus, num posito certamine, vel ipsi in medium consultarent, vel senatui permetterent legere Imperatorem. Atque eò duces Othonianos spatium ac moras suasisse, præcipuè Paulinum: quod vetustissimus consularium, & militiâ clarus gloriam nomenque Britannicis expeditionibus meruisset. Ego ut concesserim apud paucos, tacito voto, quietem pro discordiâ, bonum & innocentem Principem, pro pessimis ac flagitiosissimis expetitur: ita neque Paullinum, quâ prudentiâ fuit, sperasse, corruptissimo sæculo, tantam vulgi moderatio-

Cap. 37.
*Fama de stu-
dio pacis.*

D nem reor, ut qui pacem belli amore turbauerant, bellum pacis caritate deponerent; neque aut exercitus linguis moribusque dissonos, in hunc consensum potuisse coalescere: aut legatos ac duces, magnâ ex parte luxus, egestatis, scelerum sibi conscios, nisi pollutum obstrictumque, meritis suis Principem passuros. Vetus ac iam pridem insita mortalibus

*Quam refel-
lit Tacitus.*

Cap. 38.
*Imperij cupi-
do vetus.
Cui origo,
opes.
Pluresque Ro-
ma ad illud
aspirarunt.*

potentiæ cupido, cum imperij magnitudine adoleuit, erupitque. Nam rebus modicis, æqualitas facilè habebatur. sed vbi subactis orbe, & æmulis vrbibus regibusve excisis, securas opes concupiscere vacuum fuit, prima inter patres plebemque certamina exarsere. Modò turbulenti tribuni, modò consules præualidi, & in vrbe ac foro tenta-

menta

38. BRIXELLUM CONCEDERET.] Ita factum, ibiq; se occidit. Elue mendam igitur que in Egesippo (scriptore mihi quidem haud spernendo) libro iv. sapite xxiv. Cum Otho comperisset Valenti ac

Cæcinæ, Vitellij comitibus, victoriam cessisse, Brixia positus, voluntariâ morte eripuit se ludibrio. Facito Brixelli.

menta ciuiliū bellorum. Mox à plebe infimâ, C. Marius, & nobilium sæuissimus A. L. Sulla, victam armis libertatem in dominationem verterunt. Post quos Gn. Pompeius occultior, non melior. Et nunquam postea, nisi de principatu quæsitum. Non discessere ab armis in Pharsaliâ ac Philippis ciuium legiones, nedum Othonis ac Vitellij exercitus sponte positura bellum fuerint. Eadem illos deum ira, eadem hominum rabies, eadem scelerum causæ in discordiam egere. Quod singulis velut ictibus transacta sunt bella, ignauia Principum factum est. Sed me veterum nouorumque morum reputatio longius tulit. Nunc ad rerum ordinem venio. Profecto Brixillum Othone, honor imperij penes Titianum fratrem, vis ac potestas penes Proculum præfectum. Celsus & Paullinus, cum prudentiâ eorum nemo vteretur, inani nomine ducum, alienæ culpæ prætendebantur. Tribuni centurionesque ambigui, quod spretis melioribus, deterrimi valebant. Miles alacer, qui tamen ³⁹ iussa ducum interpretari quàm exsequi mallet. ⁴⁰ Promoueri ad quartum à Bedriaco castra placuit, ⁴¹ adeo imperite, vt quamquam verno tempore anni, & tot circum annibus, penuriâ aquæ fatigarentur. Ibi de prælio dubitatum, Othone per litteras flagitante, vt maturarent: militibus, vt Imperator pugna adesset poscentibus: plerique copias trans Padum agentes acciri postulabant. Nec perinde diiudicari potest, quid optimum factu fuerit, quàm pessimum fuisse quod factum est. Non vt ad pugnam, sed ad bellandum profecti, Confluentes ⁴² Padi & Adduæ fluminum XVI. inde milium spatio distantes petebant. Celso & Paullino abuentibus, militem itinere fessum, sarcinis grauem, obijcere hosti, non admissuro quo minus expeditus & vix quattuor milia passuum gressus, aut in compositos in agmine, aut dispersos, & vallum molientes aggrediretur. Titianus & Proculus, vbi consilijs vincerentur, ad ius imperij transibant. Aderat sanè ⁴³ citus equo Numida, cum atrocibus mandatis, quibus Otho, increpita ducum segnitiâ, rem in discrimen mitti iubebat: ⁴⁴ æger morâ, & spei impatiens. Eadem die, ad Cæcinam operi pontis intentum, duo prætoriarum cohortium tribuni, colloquium eius postulantes, venerunt. Audire condiciones, ac reddere parabat, cum præcipientes exploratores adesse hostem nuntiauerunt. Interruptus tribunorum sermo. eoque incertum fuit, insidias, an prodicionem, vel aliquod honestum consilium ceptauerint. Cæcina dimissis tribunis, reuectus in castra, datum iussu Fabij

Cap. 39.
Titianus pro
Othonis copijs
præst. sed
titulo:
Vi. Proculus.

Imperitia eorum
& lapsus.

Cap. 40.
Militem fessum
hosti
obijciunt.

Cap. 41.
Duorum tribunorum
colloquium:

Incertum cui
fini

39. IVSSA DUCVM INTERPRETARI.] Id est, inquirere in causas iusionis, & explorare ac ponderare, quàm simplici obedientiâ parere. Tale in Agricola: Adeo vt plerique, viso aspectoque Agricola, quærent famam, pauci interpretarentur. Significat, multos ex specie tantum externâ indicasse, paucos inquisisse aut explorasse.

40. PROMOVERI AD QUARTVM.] E Plutarcho scriberes, ad sextum. Nam ille quinquaginta stadia numerat. Sed & paullo post vbi noster XVI. miliaria numerat, Græci eiusdem computatione XII. saltem efficiuntur. Nihil tamen ego mutem.

41. ADEO IMPERITE.] Totum hunc locum verbatim Plutarchus expressit, vt pleraque alia: etsi haud multum ætate nostro inferior.

42. PADI ET ADDVÆ.] In Vatic. locus hic in liturâ, sic tamen vt aperte esset eruere scriptum antiquitus, Padi & Agele: alienâ deinde manu factum, Adduæ. Sed Agele ignotum mihi flumen, & censeram vulgatam esse veram. De Adduâ, Plinius lib. II. Strabo III. itemque Sidonius: Vidimus vluosum Lambrum, cæruleum Adduam, velocem Athesim, pigrum Mincium.

43. CITVS EQVO NUMIDA.] Quis hic Numida? num inter auxilia Othonis ea gens? minimè, sed inter obsequia. Ne fugiat enim te latens hic ex antiquo mos: quo receptum, vt viris lautioribus ditiori-

bisque Afri aut Numidæ equites essent, ad iter. Præcurrebant illi, & agmen ducebant heri sequentis. Seneca epist. LXXXVIII. O quàm cuperem Catoni nunc occurrere aliquem ex his troilus in viâ diuitibus, cursores & Numidas & multum ante se pulueris agentem! Idem expressus epist. CXXIV. Omnes sic iam peregrinantur, vt illos Numidarum præcurrat equitatus, vt agmen cursorum antecedit. Martialis:

Cum cathedralitios portet tibi rheda ministros,
Et Libys in longo puluere fudet eques.
De tali igitur hic capies: quando & Principibus illi in usu. Ex Martiali, in aduentum Domitiani.

Quando eques & picti tunicâ Nilotide Mauri
Ibitis? & populi vox erit vna, Venit?
Nec Suetonium aliter interpretemur (viderat sagacissimus Turnebus) in Nerone cap. XXX. Iter fecisse traditur phaleratâ cum Mazacum turbâ atque cursorum. Nam Mazaces, Afri.

44. ÆGER MORA, ET SPEI IMPATIENS.] Talis in Homericò illo Hectore affectus:

Βέλτερον αὐτ' ἔπειδι ξυπελάυνεμεν. Ὅτι τάχιστα
Εἶδομεν ὀπποτέρῳ κεν ὀλύμπιος εὐχος ὀρέξῃ.

Et Polybii verissima gnomo: Βαρύτατος δὲ πᾶσιν ἀνθρώποις ὁ τὸ μέλλοντος γινέσθαι χεῖρος: Grauis-
sima omnibus hominibus futuri temporis expectatio.

A Fabij Valentis pugnae signum, & militem in armis inuenit. Dum legiones de ordine agminis fortiantur, equites prorupere, & mirum dictu, a paucioribus Othonianis, quo minus in vallum impingerentur, Italicae legionis virtute territi sunt. ea strictis mucronibus, redire pulsos, & pugnam resumere coegit. Disposita Vitellianarum legionum acies, sine trepidatione, & enim (quamquam vicino hoste) aspectus armorum densis arbutis prohibebatur: apud Othonianos pauidi duces, miles ducibus infensus, mixta vehicula & lixa, & praeruptis vtrisque fossis, via quieto quoque agmini angusta. Circumsistere alij signa sua, quaerere alij: incertus vndique clamor, ⁴⁵ accurrentium, clamantium: & vt cuique audacia vel formido, in primam postremamve aciem prorumpabant, vel reuehebantur. Attonitas subito terrore mentes, falsum gaudium in languorem vertit, repertis qui descivisse a Vitellio exercitum ementirentur. Is rumor ab exploratoribus Vitellij dispersus, an ipsa Othonis parte, seu dolo, seu forte surrexerit, parum compertum. Omissa pugnae ardore, Othoniani vltro salutauere. & hostili murmure excepti, plerisque suorum ignaris, qua causa salutandi, metum prodicionis fecere. Tum incubuit hostium acies, integris ordinibus, robore & numero praestantior. Othoniani quamquam dispersi, pauciores, fessi, praelium tamen acriter sumere. Et per locos, arboribus ac vineis impeditos, non vna pugnae facies. cominus, eminisque, cateruis ac cuneis, concurrabant: in aggere viae, collato gradu, corporibus & ⁴⁶ vmbonibus niti, omisso pilorum iactu, gladiis & securibus galeas loricaeque perumpere, noscentes inter se, ceteris conspicui, in euentum totius belli certabant. Fortè inter Padum viamque, patenti campo, duae legiones congressae sunt: pro Vitellio Vnaeticesima, ⁴⁷ cui cognomen Rapaci, vetere gloria insignis: e parte Othonis, prima Adiutrix, non ante in aciem deducta, sed ferox, & noui decoris auida. Primani, stratis ⁴⁸ Vnaeticesimanorum principiis, aquilam abstulere. quo dolore accensa legio, & impulit rursus primanos, interfecto Orphidio Benigno legato, & plurima signa, vexillaque ex hostibus rapuit. A parte alia, propulsa quintanorum impetu tertiadecima legio: circumuenti plurium accursu quartadecimani. Et ducibus Othonis iam pridem profugis, Caecina ac Valens subsidiis suos firmabant. Accessit recens auxilium Varus Alphenus cum Batavis, fusae gladiatorum manu, quam nauibus transuectam, oppositae cohortes in ipso flumine trucidauerant. ita victores latus hostium inuecti. Et mediae acie perrupta, fugere passim Othoniani Bedriacum petentes. Immensum id spatium. obstructae strage corporum viae; quo plus caedis fuit. neque enim ciuilibus praeliis, capti in praedam vertuntur. Suetonius Paullinus, & Licinius Proculus, diuersis itineribus, ⁴⁹ castra vitauere. Vedium Aquilam tertiadecimae legionis legatum, irae militum inconsultus pauor obtulit. Multo adhuc die

Vitelliani pugna se aptant.

Sine metu, & compositis.

Apud Othonianos contra, turba.

Cap. 42. Falso nuntio in impostum.

Tamen acriter pugnant.

Cap. 43. Duarum legionum certamen.

Duces Othonis profugunt.

Cap. 44. Et mox exercitus.

Qui ducibus infensus, tumultuatur in castris.

45. ACCURRENTIVM, CLAMANTIVM.] Farnes. & prisca editiones, accurrentium, volantium; Vatic. vomantium. vt omnino aliud hic verbi fuerit; placetq. Pichena, vocitantium.

46. VMBONIBVS NITI.] Vocem, niti, ex Farnes. & Vatic. addidi: & verò abesse sine

sententiae incommodo non potest.

47. CUI COGNOMEN RAPACI.] Non abs re arbitror, quoniam cognomina legionum saepe Tacitus commemorat, veterem a me lapidem proponi, in quo ea ordine desculpta. Conspicitur autem Roma in Capitolio, formam columellae.

NOMINA LEG.

II. AVGUSTA.
VI. VICTRIX.
XX. VICTRIX.
VIII. AVGUSTA.
XXII. PRIMIGENIA.
I. MINERUIA.
XXX. VLPPIA.
I. ADIVTRIX.
X. GEMINA.
XIII. GEMINA.
I. PARTHICA.

II. ADIVTRIX.
III. FLAVIA.
VII. CLAVDIA.
I. ITALICA.
V. MACEDONICA.
XI. CLAVDIA.
XIII. GEMINA.
XII. FVLMINATRIX.
XV. APOLLINEA.
III. GALLICANA.
II. PARTHICA.

III. SCHYTHICA.
XVI. FLAVIA.
VI. FERRATENSIS.
X. FRETENSIS.
III. CYRENSIS.
II. TRAIANA.
III. AVGUSTA.
VII. GEMINA.
II. ITALICA.
III. PARTHICA.

Velim Dionis recensum legionum, qui est libro LV. cum hoc lapide conferri. a quo adiuti interpretes, paulo felicius sanè eum vertissent.

48. VNAETICESIMANORVM PRINCIPIIS.] Aliquot libri, principibus. placet.

49. CASTRA VITAVERE.] Farnes. castra petiuere.

die vallum ingressus, clamore seditiosorum & fugacium circumstrepitur. Non probris, A non manibus abstinent, desertorem proditoremque increpant, nullo proprio crimine eius, sed, more vulgi, suum quisque flagitium aliis obiectantes. Titianum & Celsum nox iuuat, dispositis iam excubiis, compressisque militibus, quos Annii Gallus precibus, consilio, auctoritate flexerat, ne super cladem aduersæ pugnae, suismet ipsi cædibus fauerent. siue finis bello venisset, seu resumere arma mallent, vnicum victis in consensu leuamentum. Ceteris fractus animus. Prætorianus miles, non virtute se, sed prodicione victum fremebat. Ne Vitellianis quidem incruentam fuisse victoriam, pulso equite, raptâ legionis aquilâ. Superesse cum ipso Othone militum quod trans Padum fuerit: venire Mœticas legiones: magnam exercitus partem Bedriaci remansisse. Hos certè nondum victos, & si ita ferret, honestiùs in acie perituros. His cogitationibus truces aut pauidi, extremâ desperatione ad iram sæpiùs, quàm in formidinem, stimulantur. At Vitellianus exercitus, ad quintum à Bedriaco lapidem confedit, non ausis ducibus eodem die oppugnationem castrorum. Simul voluntaria deditio sperabatur. Sed expeditis & B tantum ad prælium egressis, munimentum fuere arma & victoria. Postera die, haut ambigua Othoniani exercitus voluntate, & qui ferociores fuerant ad poenitentiam inclinantibus, missâ legatione, 50 apud duces Vitellianos dubitatum, quo minus pacem concederent. Legati paulisper retenti. ea res hæsitationem attulit, ignaris adhuc an impetrassent. Mox remissâ legatione patuit vallum. Tum victi victoresque in lacrymas effusi, sortem ciuilium armorum miserâ lætitiâ detestantes. Iisdem tentoriis, alij fratrum, alij propinquorum vulnera fouebant. Spes & præmia in ambiguo: certa, funera & luctus. Nec quisquam adeò mali expers, vt non aliquam mortem mæreret. Requisitum Orphidij legati corpus, honore solito crematur. Paucos necessarij ipsorum sepeliuere. Ceterum vulgus, super humum relictum. Opperiebatur Otho nuntium pugnae, nequaquam trepidus, & consilij certus. Mæsta primùm fama, dein profugi è prælio perditas res patefaciunt. Non expectauit militum ardor vocem Imperatoris. bonum habere animum iubebant. superesse adhuc nouas vires, & ipsos extrema passuros, ausurosque. neque erat adlatio. Ire in aciem, excitare partium fortunam, furore quodam & C instinctu flagrant. qui procul astiterant, tendere manus, & proximi prehensare genua, promtissimo Plotio Firmo. 51 Is prætorij præfectus, idemtidem orabat, *Ne fidissimum exercitum, ne optimè meritos milites desereret: 52 maiore animo tolerari aduersa quàm relinqui. 53 fortes & strenuos, etiam contra fortunam, insistere spei, timidos & ignauos ad desperationem*

Placat Annii Gallus

Prætorij miles nihil fractus ea pugna.

Cap. 45. Vitellianus victores castris adpropinquant.

Legati ad eos veniunt, pro veniâ. Et impetrat.

Detestantur communiter ciuilia bella

Cap. 46. Trifidus hic ad Othonem nuntius. Quem milites fidissimi erigunt:

Et cum iis Plotius Firmus.

petiuere. falso. Nam Plutarchus aperte: *Τὸν δὲ στρατηγὸν ἄτε Πρόκλος ἄτε Παυλίῳς σωμασελθεῖν ἐτόλμησαν, ἀλλ' ἐξέκλιαν φοβῆμενοι τὰς στρατιώτας.*

50. APVD DVCEs VITELLIANOS DVBITATVM.] Imò verò, non dubitatum. idq; res & Plutarchus suadent. Idèò optima lectio quam ex Flor. adstruit Pichena: missa legatio: nec apud duces.

51. IS PRÆTORII PRÆFECTVS.] Duo Præfecti prætorio sub Othone, Licinius Proculus & Plotius Firmus. Tacitus lib. I. Prætorij Præfectos sibi ipsi legere, Plotium Firmum è manipularibus quondam, & Licinium Proculum. Nec alios vquam nominat. Vt iure mirer in hac Othonis morte Plutarchum commemorare Pollionem prætorij Præfectum. Quod vix est vt sit sine mendo. verba eius: *Οἱ δὲ στρατιώται, Πολλίωνος τῆς ἐτέρας τῆς ἐπαρχῶν, διουθέν εὐθύς εἰς τὸν Οὐπέλλιον κελεύσαντος, &c. μάλιμ, Πλωτίου. nisi huic Plotio etiam Pollionis cognomen, quod vnum dici superest.*

52. MAIORE ANIMO TOLERARI.] Hac illa sunt, quibus iugulare Stoicos aduersa omnis manus sollet: pro quibus scutum habeo equidem quod oppo-

nam, nisi Religio me vetet. In hanc mentem igitur & Lucanus:

— fortissimus ille est,

Qui promptus metuenda pati, si cominus inttent, Et differre potest.

Illa virgo apud egregium vatem (intellego qui Thebaida scripsit.)

— non est, vt putas, virtus, pater, Timere vitam: sed malis ingentibus Obstare, nec se vertere, ac retrò dare.

Caesar. lib. VII. Animi est ista mollities, non virtus, inopiam paullisper ferre non posse. Qui se morti vltro offerant faciliùs reperiuntur, quàm qui dolorem patienter ferant. Q. Curtius: Fortium viro- rum est, magis mortem contemnere, quàm odisse vitam. Sæpe tædio laboris, ad vilitatem sui compelluntur ignaui. Biberunt omnes è patera Aristotelis, cuius hoc scitum in Ethicis: *Τὸ δὲ διαποθήσκων φεύγοντα πέναν, ἢ ἔρωτα, ἢ τὴν λυπηρὸν, ἐκ ἀνδρείου, ἀλλὰ μάλλον δεῖδῃ. Heu taceo.*

53. FORTES ET STRENVOS.] Itaque Florus, libro IV. cap. VIII. Magnæ indolis signum est, sperare semper.

54. LEGIO-

A nem formidine properare. Quas inter voces, ut flexerat vultum, aut indurauerat Otho, clamor & gemitus. Nec prætoriani tantum, proprius Othonis miles, sed præmissi Mœsiâ, eandem obstinationem aduentantis exercitus, ⁵⁴ legiones Aquileiam ingressas, nuntiabant, ut nemo dubitet potuisse renouari bellum atrox, lugubre, incertum victis, & victoribus. Ipse versus à consiliis belli, Hunc, inquit, animum, hanc virtutem vestram vltra periculis obicere, nimis grande vitæ meæ pretium puto. Quanto plus spei ostenditis, si viuere placeret, pulchrior mors erit. Experti inuicem sumus, ego ac fortuna. ne tempus computaueritis, ⁵⁵ difficilius est temperare felicitati, quâ te non putes diu usurum. Civile bellum à Vitellio cœpit, & ut de principatu certaremus armis, initium illic fuit. ne plusquam semel certemus, penes me exemplum erit. Hinc Othonem posteritas aestimet. Fruetur Vitellius fratre, coniuge, liberis. mihi non ultione, neque solatiis opus est. Alij diutius imperium tenuerint; nemo tam fortiter reliquerit. An ego tantum Romanæ pubis, tot egregios exercitus, sterni rursus, & Reip. eripi patiar? Eat hic mecum animus, tamquam perituri pro me fueritis. Sed este superstites, nec diu moremur, ego incolumitatem vestram, vos constantiam meam ⁵⁶ Plura de extremis loqui, pars ignauia est. præcipuum destinationis meæ documentum habete, quod de nemine queror. Nam incusare deos vel homines, eius est, qui viuere velit. Talia locutus, ut cuique ætas aut dignitas, comiter appellatos, irent propter, neu remorando iram victoris asperarent, iutuenes auctoritate, senes precibus monebat: placidus ore, intrepidus verbis, intempestiuas suorum lacrymas coercens. Dari naues ac vehicula abeuntibus iubet. libellos epistolasque, studio erga se, aut Vitellium contumeliis, insignes, abolet. Pecunias distribuit parcè, nec ut periturus. Mox ⁵⁷ Saluium Cocceianum fratris filium primâ iuuentâ trepidum, & mærentem, vltro solatus est, laudando pietatem eius, castigando formidinem. An Vitellium tam immitis animi fore, ut pro incolomi totâ domo, ne hanc quidem sibi gratiam redderet? Mereri se festinato exitu clementiam victoris. Non enim vltimâ desperatione, sed poscente prælium exercitu, remisisse Reipub. nouissimum casum. Satis sibi nominis, satis posteris suis nobilitatis quesitum. post Iulios, Claudios, Seruios, se primum, in familiam nouam imperium intulisse, proinde erecto animo capesseret vitam, ⁵⁸ neu patrum sibi Othonem fuisse, aut obliuisceretur vniquam, aut nimium meminisset.

Cap. 47.
sed se ve-
m abhor-
Libri alij,
auerlus
Gratio hinc
rei eleganti.

Attendite
principes.

Cap. 48.
Suos dimittit.

Cauet omnibus in posterum.

Fratris filium alloquitur.

54. LEGIONES AQUILEIAM INGRESSAS.] De Mæsiæ legionibus tribus loquitur, de quibus hoc ipsum infra: Aquileiam iam progressæ, raptâ pecuniâ & inter se diuisâ, hostiliter egerunt. Hoc eò noto, quod in Suetonio aliter legas, & dumtaxat bina ex his legionibus millia præmissa, Aquileiam venisse. in Vespas. cap. vi. Mœsiaci exercitus bina è tribus legionibus millia, missâ auxilio Othoni, postquam iter ingressis nuntiatum est victum eum, ac vim vitæ suæ attulisse: nihilo secius Aquileiam vsque perseuerauerunt, quasi rumori minus crederent. Et addit, metuentes ultionem de alio Imperatore cogitasse. Sed vereor ut Suetonius alucinetur in duobus millibus: qui non è Mæsiis, sed Pannonicis Dalmaticisque, fuere. Ita enim idem Tacitus supra dixerat: Læta Othoni principia belli, motis ad imperium eius è Dalmatiâ Pannoniaque exercitibus. Fuere quatuor legiones, è quibus bina millia præmissa. Nec apud Tacitum leges, de præmissis illis è legionibus Mæsiis. Sanè si & rem vides, probabilius tres ipsas legiones illa violenta & hostilia Aquileia ausas, & de Imperatore deliberasse, quam sola ex iis duo millia electa.

55. DIFFICILIVS EST TEMPERARE.] Acute, ut solet, Statius hoc expressit:
Non parcit populis regnum breue.
Et est humanum ingenium scilicet auidum tunc & præceps.

56. PLVRA DE EXTREMIS LOQVI.] Quem non capiant hæc talia, ex intimo animorum & af-

fectuum penetrati deprompta? & sunt assidua in nostro scriptore. Quinctilianus Declamator simile, Declam. CCCXLIV. Jam mihi narras moras. ipsum illud secretum querere, & putare interesse vbi percas, non est ardentis in mortem impetus. Non fiunt ista nisi subito. nec quisquam (præsertim nullâ graui præcedente causâ) spiritum ratione depoluit. Etiam Ajax apud Sophoclem iam se interfectorum:

Αλλ' ἔδ' ἐν ἔργον ταῦτα θρῆνείδ' ἡμάτιν.
Αλλ' ἀρκτέον τὸ πρῶγμα σὺν τάχει τῷ.
Ὡθ' θάνατε, θάνατε, νῦν μὲ ἐπίσκεψαι κολών:
Sed cui bono sit ista frustra plangere?
Res ipsa agenda est, & quidem celeri manu.
O mors ades dum, o mors veni atque me vide.

57. SALVIVM COCCEIANVM FRATRIS FILIVM.] Melius ita, quam Cocceium. quod Plutarchus præfert. Nam & Tranquillus ita appellat, in Domit. cap. x. vbi narrat hunc interfectum. At Suetonius non fratris solum filium, sed ipsum hic fratrem præsentem facere videtur: contra Taciti & Plutarchi narrationem aperte. Nam ille in castra euaserat è pugna, seq. cum aliis dedit. Suetonij tamen verba, cap. x. Fratrem igitur, fratrisque filium, & singulos amicorum cohortatus. quæ profecto non vera, si verus Tacitus.

58. NEV PATRVVM SIBI OTHONEM.] Totidem penè verbis Plutarchus: μήτε ἐπιλαθῆσαι πάντας, μήτε ἀγαν μνημονεύειν, ὅτι καίσαρα θεῖον ἔχει. Non audiemus Beatum, qui verbum, nimium,

Cap. 49. *Mortis se parat. Quidam libri animo volutantem Impeditur seditione militum: Quam interueniens sedat. Nocte eâ dormit. Manù se interficit. Funeratur magno studio. Milites multis se quoque interficiunt.* *nisset.* Post quæ, dimotis omnibus, paulum requieuit. arque illum iam supremas curas *A* agentem repens tumultus auertit, nuntiata consternatione ac licentiâ militum. namque abeuntibus exitium minitabantur, atrocissimâ in Verginium vi, quem clausâ domo obsidebant. increpitis seditionis auctoribus regressus, vacauit abeuntium alloquiis, donec omnes inuiolati digrederentur. ⁵⁹ Vesperascente die, sitim haustu gelidæ aquæ sedauit. Tum ⁶⁰ allatis pugionibus, cum vtrumque prætentasset, alterum capiti subdit. Et explorato, iam profectos amicos, noctem quietam, utque affirmatur, non insomnem egit. Luce primâ, in ferrum pectore incubuit. Ad gemitum morientis, ingressi liberti, seruique, & Plotius Firmus prætorij præfectus, vnum vulnus inuenere. Funus maturatum. ambitiosis id precibus petierat, ne amputaretur caput, ludibrio futurum. Tulere corpus prætorix cohortes, cum laudibus & lacrymis, vulnus manusque eius exosculantes. Quidam militum, iuxta rogam interfecere se; non noxâ neque ob metum, sed æmulatione decoris, & caritate Principis. Ac postea, promiscuè Bedriaci, Placentiæ aliisque in castris, celebratum id genus mortis. Othoni sepulchrum exstructum est, modicum, *B* & mansurum. Hunc vitæ finem habuit septimo & tricesimo ætatis anno. Origo illi è municipio Ferentino. Pater consularis, auus prætorius, ⁶¹ maternum genus impar, nec tamen indecorum. pueritia ac iuuenta, qualem monstrauimus. duobus facinoribus, altero flagitiosissimo, altero egregio, tantumdem apud posteros meruit bonæ famæ, quantum malæ. Vt conquirere fabulosa, & fictis oblectare legentium animos, procul grauitate cœpti operis crediderim; ita vulgatis traditisque demere fidem, non ausim. Die quo Bedriaci certabatur, auem inusitatâ specie, apud Regium Lepidum celebri *l*uco confedissee, incolæ memorant; nec deinde cœtu hominum, aut circumuolitantium alitum, territam pulsamve, donec Otho se ipse interficeret: tum ablatam ex oculis: & tempora reputantibus, initium finemque miraculi, cum Othonis exitu competisse. In funere eius, nouata luctu ac dolore militum seditio. nec erat, qui coërceret. Ad Verginium versi, modò vt reciperet imperium, nunc vt legatione apud Cæcinam ac Valentem fungeretur, minitantes orabant. Verginius per auersam domus portam furtim digressus, irrum- *C* pentes frustratus est. Earum, quæ Brixelli egerant, cohortium, preces, Rubrius Gallus tulit. Et venia statim impetrata, concedentibus ad victorem per Flauium Sabinum, iis copiis quibus præfuerat. Posito vbique bello, magna pars senatus extremum discrimen adiit, profecta cum Othone ab vrbe, dein Mutinæ relicta. illuc de aduerso prælio allatum. Sed milites, vt falsum rumorem aspernantes, quòd infensum Othoni senatum arbitrabantur, custodire sermones, vultum habitumque trahere in deterius: conuitiis postremo ac probris causam & initium cælis quærebant. cum alius insuper metus senatoribus instaret, ne præualidis iam Vitellij partibus, contanter excepiße victoriam crederentur. Ita trepidi & vtrunque anxij coëunt. nemo priuatim expedito consilio, inter multos, ⁶² societate culpæ tutior. Onerabat pauentium curas ordo Mutinensis, arma & pecuniam offerendo, appellabatque Patres Conscriptos, intempestiuo honore. Notabile iurgium inde fuit, quo Licinius Cæcina Marcellum Eprium, vt ambigua differen- *D* tem, inuasit. Nec ceteri sententias aperiebant. Sed inuisum memoriâ delationum, expositumque ad inuidiam Marcelli nomen, irritauerat Cæcinam, vt nouus adhuc, & in senatum nuper adscitus, magnis inimicitiis claresceret. Moderatione meliorum diremti.

Et re-

nimum, auctore Budensi codice delet, & vnâ sententia acumen. Totum id enim in eo, sicut & in Plinij loco fuerat, epist. XIV. lib. III. quem deprauarunt: Largius Macedo superbus alioqui & sæuus dominus, & qui seruisse patrem suum parùm imò minimum meminisset. Tu scribe, nimium meminisset.

⁵⁹ VESPERASCENTE DIE.] Farnesiano est, vesperante. quod verum arbitramur. Agellius: Vbi iam vesperauerat.

⁶⁰ ALLATIS PUGIONIBVS.] Vocem addunt

aliquot libri, pugionibus duobus. atque ita Plutarchus: Δυσὸν ὄντων ἑπτὰ ξιφῶν.

⁶¹ MATERNVM GENVS IMPAR.] Quomodo? si splendidissima ea femina fuit, Suetonio testante? Scribit enim de patre Othonis: Ex Albiâ Terentiâ splendidissimâ fæminâ duos tulit filios. Sed melior ibi scriptura, splendidâ fæminâ: quam ex opt. libro Torrentius adnotauit. idq; non aliud quam ordinem equestrem propriè notat.

⁶² SOCIETATE CULPÆ TUTIOR.] Puto, tutiores.

A Et rediere omnes Bononiam, ⁶³ rursus consiliaturi. Simul, medio temporis, plures nuntij sperabantur. Bononiæ, diuisis per itinera qui recentissimum quemque percontarentur, interrogatus Othonis libertus causam digressus, habere se suprema eius mandata respondit. Ipsum uiuentem quidem relictum, sed solâ posteritatis curâ, & abruptis vitæ blandimentis. Hinc admiratio, & plura interrogandi pudor. Atque omnium animi in Vitellium inclinauere. Intererat consiliis frater eius L. Vitellius, seque iam adulantibus offerebat, cum repente * Cænis libertus Neronis, atroci mendacio uniuersos perculit, affirmans superuentu XIII. legionis, iunctis à Brixello viribus, cæsos victores, versam partium fortunam. Causa fingendi fuit, ut ⁶⁴ diplomata Othonis, quæ negligebantur, latiore nuntio reualescerent. Et Cænis quidem rapidus in urbem vectus, paucos post dies, iussu Vitellij pœnas luit. Senatorum periculum auctum, credentibus Othonianis militibus vera esse quæ afferebantur. Intendebat formidinem, quod publici consilij facie, discessum Mutinâ, desertæque partes forent. Nec ultra in commune congressi, sibi quisque consulere: donec missæ à Fabio Valente epistolæ, demerent metum. Et mors Othonis, quod laudabilior, eò velocius audita. At Romæ nihil trepidationis: ⁶⁵ Cereales ludi ex more spectabantur. ut cessis se vitâ Othonem, & à Flauio Sabino præfecto urbis, quod erat in urbe militum sacramento Vitellij adactum, certi auctores in theatrum attulerunt, Vitellio plausere: populus, cum lauru ac floribus, Galbæ imagines circumtempla tulit, congestis in modum tumuli coronis, iuxta lacum Curtij, quem locum Galba moriens sanguine infecerat. In senatu, cuncta longis aliorum principatibus composita, statim decernuntur. Additæ erga Germanicos exercitus laudēs, gratæque. & missa legatio, quæ gaudio fungeretur. Recitatæ Fabij Valentis epistolæ ad consules scriptæ, haut immoderate. ⁶⁶ Gratiior Cæcinæ modestia fuit, quod non scripsisset. Ceterum Italia grauius atque atrocius, quàm bello afflictabatur. Dispersi per municipia & colonias Vitelliani, spoliare, rapere, vi & stupris polluere, in omne fas nefasque auidi, aut venales, non facti, non profano abstinebant. Et fuere qui inimicos suos specie militum interficerent. ipsique milites regionum gnari, refertos agros, dites dominos in prædam, aut si repugnatum foret, ad excidium destinabant: obnoxii ducibus, & prohibere non ausis. Minus avaritiæ in Cæcinâ, plus ambitionis: Valens, ob lucra & quæstus infamis, eoque alienæ etiam culpæ dissimulatio. Iam pridem attritis Italiæ rebus, ⁶⁷ tantum peditum equitumque, vis, damnaque, & iniuriæ, ægrè tolerabantur. Interim Vitellius victoriæ suæ nescius, ut ad integrum bellum, reliquas Germanici exercitus vires trahebat. Pauci veterum militum in hibernis relictis, festinatis per Gallias dilectibus, ut remanentium legionum nomina supplerentur. ⁶⁸ Cura belli Hordeonio Flacco permissa. Ipse è Britannico dilectu octo millia sibi adiunxit. Et paucorum dierum iter progressus, prosperas

Senatus Bononiam redit. Ibi de Othone certa fama.

Cap. 54.

* Lib. vet. Gomenus. vera scriptura, Cænis. Liberti Neroniani auidax mendacium Ex quo periculum Senatui.

Cap. 55.

Plebs Romana statim ad Vitellium.

Senatus honores in Vitellium commulatur.

Cap. 56.

Cuius milites mirè petulantes.

Cap. 57.

Hordeonius Germania præfectus.

speras

63. RVSYS CONSILIATVRI.] Non muto. Horatius eo verbo vsus, Gratum elocuta consiliantibus Iunone diuis. & alij.

D 64. DIPLOMATA OTHONIS.] Ad cursum publicum ea spectant, & à Principe dabantur. Si ergo ille mortuus, quis pareret? Sed de Diplomatis plenè alibi: nunc Suetonij locum ἀσέπρωτος emendemus, Calig. cap. xxxviii. Prolata diuorum Iulij & Augusti diplomata, ut vetera & obsoleta deslebat. Cur deslebat? aut qui id conuenit? vidi qui debebat, vellet. Ego, deslebat, vel dislebat, verum contendendo. non enim alio gestu melius expresseris superbum habitum illum contemnentis & respicientis. Eaque distatio etiam in nostris hodie moribus, ubi eleuamus quid aut aspernamur.

65. CEREALES LVDI.] Mors Othonis incidit in XII. Kal. Maias, computatione satis certâ, imperauitque xcv. dies. Atqui supra notauimus (libro xv. in coniuratione Pisoniana) Cereris ludos pridie Idus Apriles datos in Circo. Quod verum

est, sed in plures nempe dies, & ad hoc ferè tempus productos, ex hoc loco constat. Adde, quæ supra scripsi.

66. GRATIOR CÆCINÆ MODESTIA.] Quid ita? quia inualuerat iam illo æuo, ut publicè nemo, id est ad Consules aut Senatuum scriberet, præter Principem: alij autem omnes, ad istum. Itaque superbe se gessisse Valens visus, qui id fecit: modeste Cæcina, qui omisit. Tale illud lib. iv. Hist. de Muciano: Miserat & epistolas ad Senatuum, quæ materiam sermonibus præbuere. Si enim priuatus esset, cur publicè loqueretur?

67. TANTVM PEDITVM EQVITVMQVE, VIS.] Si attendis, haud difficulter mecum fatebere, illud, tantum, à glossographo esse, legesque: peditum equitumque vis, damnaque, &c. Vis pro multitudine & copiâ, tritum.

68. CVRA BELLV HORDEONIO.] Verissimè è Florentino corrigunt, cura ripæ. Nempe Rheni, & ne Germani transirent.

Asiaticus libertus annulis donatur.

Cap. 58.
Mauretania utraque ad Vitellium redit.

Cap. 59.
In astra Albinus, & turbatores caesi.

Iunius Blæsus.

Vitellij filius ut Casar habeatur.

Cap. 60.

Ipsæ aduersarios aut punit variè, aut absoluit.

Cap. 61.
Marij insania.

Qui pœnas cum suis luit.

Cap. 62.

speras apud Bedriacum res, ac morte Othonis concidisse bellum accepit. Vocatâ concione, virtutem militum laudibus cumulat. Postulante exercitu, vt libertum suum Asiaticum equestri dignitate donaret, inhonestam adulationem compescuit. Dein, mobilitate ingenij, quod palàm abnuerat, inter secreta conuiuij largitur: honorauitque Asiaticum annulis, fœdum mancipium, & malis artibus ambitiosum. Iisdem diebus, accessisse partibus vtramque Mauretaniam, interfecto procuratore Albino, nuntij venêre. Lucius Albinus, à Nerone Mauretaniæ Cæsariensi præpositus, additâ per Galbam Tingitanæ prouinciæ administratione, haut spernendis viribus agebat. XVIII. cohortes, quinque alæ, ingens Maurorum numerus aderat, per latrocinia & raptus apta bello manus. caeso Galbâ, in Othonem pronus, nec Africâ contentus, Hispaniæ angusto freto diremptæ imminebat. Inde Cluuius Rufus metus, & decimam legionem propinquare litori, vt transmissurus iussit. Præmissi centuriones, qui Maurorum animos Vitellio conciliarent. Neque arduum fuit, magnâ per prouincias Germanici exercitus famâ. Spargebatur insuper, spreto procuratoris vocabulo, Albinum insigne regis, & Iubæ nomen usurpare. Ita mutatis animis, Asinius Pollio alæ præfectus, è fidissimis Albino, & Festus ac Scipio cohortium præfecti opprimuntur. Ipse Albinus, dum è Tingitanâ prouinciâ Cæsariensem Mauretaniam petit, appulsus litori, trucidatur. Vxor eius, cum se percussoribus obtulisset, simul interfecta est: ⁶⁹ nihil eorum quæ fierent Vitellio anquirente. Breui auditu, quamuis magna transibat, impar curis grauioribus. Exercitum itinere terrestri pergere iubet. Ipse Arare flumine deuchitur, nullo principali paratu, sed vetere egestate conspicuus: donec Iunius Blæsus, Lugdunensis Galliæ rector, genere illustri, largus animo, & par opibus, circumdaret Principi ministeria, comitaretur liberaliter, eo ipso ingratus, quamuis odium Vitellius ⁷⁰ humilibus blanditiis velaret. Præstito fuere Lugduni, victricium victarumque partium duces. Valentem & Cæcinam prouincione laudatos, curuli suæ circumposuit. Mox vniuersum exercitum occurrere infanti filio iubet. Perlatumque, & paludamento opertum, sinu retinens, Germanicum appellauit, cinxitque cunctis fortunæ principalis insignibus. Nimius honos inter secunda, rebus aduersis in solatium cessit. Tum interfecti centuriones promptissimi Othonianorum: vnde præcipua in Vitellium alienatio, per Illyricos exercitus. Simul ceteræ legiones contactu, & aduersus Germanicos milites inuidiâ, bellum meditabantur. Suetonium Paullinum, ac Licinium Proculum, tristi morâ squalidos tenuit: donec auditi, necessariis magis defensionibus, quàm honestis vterentur. Proditionem vltro imputabant: spatium longi ante prælium itineris, fatigationem Othonianorum, permixtum vehiculis agmen, ac pleraque fortuita, fraudi suæ assignantes. Et Vitellius credidit de perfidiâ, & fidem absoluit. Saluius Titianus, Othonis frater, nullum discrimen adiit, pietate & ignauitâ excusatus. Mario Celso consulatus seruatur. ⁷¹ Sed creditum famâ, obiectumque mox in senatu Cæcilio Simplici, quod eum honorem pecuniâ mercari, nec sine exitio Celsi voluisset. Restitit Vitellius, deditque postea consulatum Simplici, innoxium & inentum. Trachalum aduersus criminantes, Galeria vxor Vitellij protexit. Inter magnorum virorum discrimina (pudendum dictu) Maricus quidam, è plebe D Boiorum, inferere sese fortunæ, & prouocare arma Romana, simulatione numinum ausus est. Iamque assertor Galliarum, & deus (nomen id sibi indiderat) concitis octo millibus hominum, proximos Æduorum pagos trahebat: cum grauissimâ ciuitas, electâ iuuentute, adiectis à Vitellio cohortibus, fanaticam multitudinem disiecit. Captus in eo prælio Maricus, ac mox feris obiectus, quia non laniabatur, stolidum vulgus inuiolabilem credebat, donec spectante Vitellio interfectus est. Nec vltra in defectores, aut bona cuiusquam, sæuitum. Rata fuere eorum, qui acie Othonianâ ceciderant, testamenta,

69. NIHIL VITELLIO ANQVIRENTE.] Meritò id verbum reposui, cum in manuss. repperissem, acquirente. Anquiro enim pro Inquiro siue potius Valdè quero, veteri & probâ notâ signatum verbum est, Ciceroni, Varroni, aliisque cre-

brò usurpatum, crebrò corruptum.

70. HUMILIBVS BLANDITIIS.] In Florentino, vernilibus: quod germanissimum.

71. SED CREDITVM FAMA.] Rectè? an scribendum, deditum famâ?

Amenta, aut lex intestatis. Profsus, si luxuriæ temperaret, auaritiã non timeres. Epu-
 larum sceda & inexplebilis libido. Ex vrbe atque Italiã, irritamenta gulæ gestabantur,
 strepantibus ab utroque mari itineribus. exhausti conuiuiorum apparatus principes
 ciuitatum. vastabantur ipsæ ciuitates. degenerabat à labore ac virtute miles, assuetudi-
 ne voluptatum, & contemptu ducis. Præmisit in urbem edictum, quo vocabulum Au-
 gusti differret, Cæsaris non reciperet, cum de potestate nihil detraheret. Pulsi Italiã ma-
 thematici. Cautum seuerè, ne equites Ro. ludo & arenâ polluerentur. Priores id Prin-
 cipes, pecuniã, & sæpiùs vi, perpulerant. Ac pleraque municipia & coloniæ, æmulaban-
 tur corruptissimum quemque adolescentium, pretio illicere. Sed Vitellius, aduentu fra-
 tris, & irrepentibus dominationis magistris, superior & atrocior, occidi Dolabellam
 iussit, quem in coloniam Aquinatem sepositum ab Othone rettulimus. Dolabella, au-
 ditâ morte Othonis, urbem introierat. Id ei Plautius Varus, præturâ functus, ex intimis
 Dolabellæ amicis, apud Flauium Sabinum præfectum vrbis obiecit, tamquam ruptâ
 custodiã, ducem se victis partibus ostentasset. Addidit tentatam cohortem, quæ Hostiæ
 ageret. nec vllis tantorum criminum probationibus, in pœnitentiam versus, feram ve-
 niam post scelus quærebat. Contantem super tantâ re Flauium Sabinum, Triaria L. Vi-
 tellij vxor, vltra feminam ferox, terruit è periculo Principis famam clementiæ affectare.
 Sabinus suopte ingenio mitis, vbi formido incessisset, facilis mutatu, & in alieno discrimi-
 mine sibi pauens, ne alleuasse videretur, impulit ruentem. Igitur Vitellius, metu & odio,
 quod Petroniam vxorem eius mox Dolabella in matrimonium accepisset, vocatum per
 epistolas, vitatâ Flaminia viæ celebritate, diuertere Interamnã, atque ibi interfici ius-
 sit. 72 Longum interfectori visum: in itinere ac tabernâ, proiectum humi iugulauit:
 magnâ cum inuidiã noui Principatus, cuius hoc primum specimen noscebatur. Et Tri-
 aria licentiam, modestum è proximo exemplum onerabat, Galeria Imperatoris vxor,
 non minax tristibus: & pari probitate, mater Vitelliorum Sextilia, antiqui moris. Di-
 xisse quin etiam, ad primas filij sui epistolas, ferebatur, non Germanicum à se, sed Vitel-
 lium genitum. Nec vllis postea fortunæ illecebris, aut ambitu ciuitatis in gaudium
 euecta, domus suæ tantùm aduersa sensit. Digressum à Lugduno Vitellium, M. Clu-
 uius Rufus assequitur, omisã Hispaniã: lætitiã & gratulationem vultu ferens, animo
 anxius, & petitem se criminationibus gnarus. Hilarius Cæsaris libertus detulerat, tam-
 quam audito Vitellij & Othonis Principatu, propriam ipse potentiam & possessionem
 Hispaniarum tentasset: eoq; diplomatibus nullum Principem præscripsisset. Interpre-
 tabatur quædam ex orationibus eius, contumeliosa in Vitellium, & pro se ipso popula-
 ria. Auctoritas Cluuij præualuit, vt puniri vltro libertum suum Vitellius iuberet. Clu-
 uius comitatu Principis adiectus, non ademtâ Hispaniã, quam rexit absens, exemplo
 L. Arruntij, quem Tiberius Cæsar ob metum, Vitellius Cluuium nullâ formidine reti-
 nebat. Non idem Trebellio Maximo honos. Profugerat Britanniã, ob iracundiam mi-
 litum. Missus est in locum eius 73 Vectius Bolanus. E præsentibus, angebat Vitellium
 victarum legionum haut quaquam fractus animus. Sparsæ per Italiam, & victoribus
 permixtæ, hostilia loquebantur: præcipuã quartadecimanorum ferociã, qui se victos
 abuebant. quippe Bedriacensi acie, vexillariis tantùm pulsis, vires legionis non affuisse.
 Remitti eos in Britanniam, vnde à Nerone exciti erant, placuit, atque interim Batauo-
 rum cohortes vnâ tendere, ob veterem aduersus quartadecimanos discordiam. Nec diu
 in tantis armatorum odiis quies fuit. Augustæ Taurinorum, dum opificem quemdam
 Batauus vt fraudatorem insectatur, legionarius vt hospitem tuctur, sui cuique commili-
 tones aggregati, à conuiitiis ad cædem transiêre. & prælium atrox arsisset, ni duæ præ-
 toriæ cohortes, causam quartadecimanorum secutæ, his fiduciam, & metum Batauis
 fecissent. quos Vitellius agmini suo vt fidos iungit, legionem, Graiis alpibus traductam,
 eo flexu

Vitellius
glutro & ga-
neo.

Ediã tamen
eius quadam
seuera.

Cap. 63.

Dolabella
cades.

Quem Va-
rus improbè
accusat.

Cap. 64.

Galeria mo-
desta matro-
nã:
Et Sextilia,
etiam pru-
dens.

Cap. 65.

Cluuius
ciãm dela-
tus.

Sed fidenter
se purgat.

Cap. 66.

Victæ legio-
nes. non pro
viciis.

Quartadeci-
mani à Ba-
tauis assi-
dent.

Ad manus
veniunt.

Sed se iun-
guntur.

72. LONGVM INTERFEOTORI.] Hic
ordo verborum in meis libris: & sententia liquet.
Alij traiciunt, quid nisi libidine quadam omnia
mutandi?

73. VECTIVS BOLANVS. E PRÆSENTIBVS.]
Distingui malim, Bolanus è præsentibus. Ange-
bat, &c. vt significet Bolanum è comitatu principis
in Britanniam missum.

eo flexu itineris ire iubet, quo Viennam vitarent. Namque & Viennenses timebantur. A Nocte quâ proficiscebatur legio, relictis passim ignibus, pars Taurinæ coloniae ambulata: quod damnum, ut pleraque belli mala, maioribus aliarum urbium cladibus obliteratum. Quartadecimani, postquam alpibus digressi sunt, seditiosissimus quisque signa Viennam ferebant. consensu meliorum compressi: & legio in Britanniam transuecta. Proximus Vitellio è prætorii cohortibus metus erat. Separati primum, deinde, addito honestæ missionis lenimento, arma ad tribunos suos ferebant: donec motum à Vespasiano bellum crebresceret. Tum, resumptâ militiâ, robur Flavianarum partium fuere. Prima classicorum legio, in Hispaniam missa, ut pace & otio mitesceret. Undecima ac septima, suis hibernis redditæ. Tertiadecimani, struere amphitheatra iussi. Nam Cæcina Cremonæ, Valens Bononiæ, spectaculum gladiatorum edere parabant: numquam ita ad curas intento Vitellio, ut voluptates obliuisceretur. Et quidem partes modestè distinxerat. ⁷⁴ Apud victores orta seditio ludicro initio, nisi numerus cætorum inuidiam bello auxisset. Discubuerat Vitellius Ticini, adhibito ad epulas Verginio. Legati tribuniq̄ue, ex moribus Imperatorum seueritatem æmulantur, vel tempestiuis conuiujs gaudent. perinde miles intentus, ⁷⁵ aut licentior. Apud Vitellium omnia indisposita, temulenta, peruigilijs ac Bacchanalibus, quàm disciplinæ & castris propiora. Igitur duobus militibus, altero legionis quintæ, altero è Gallis auxiliarijs, ⁷⁶ per lasciuiam & certamen luctandi accensis, postquam legionarius præciderat, insultante Gallo, & iis qui ad spectandum conuenerant in studia diductis; erupere legionarij in perniciem auxiliorum, ac duæ cohortes interfectæ. Remedium tumultus fuit, alius tumultus. Puluis procul, & arma aspiciabantur. Conclamatum repente XIII. legionem, verso itinere, ad prælium venire. sed erant agminis coactores. Agniti, demere solitudinem. Interim Verginij seruus fortè obuius, ut percussor Vitellij insimulatur. & ruebat ad conuiuium miles, mortem Verginij exposcens. Ne Vitellius quidem, quamquam ad omnes suspiciones pauidus, de innocentia eius dubitauit. ægrè tamen cohibiti, qui exitium viri consularis, & quondam ducis sui flagitabant. Nec quemquam sæpius, quàm Verginium, omnis seditio infestauit. Manebat admiratio viri, & fama: sed oderant, ut fastiditi. Postero die, Vitellius, senatus legatione, quam ibi opperiri iusserat, auditâ, transgressus in castra, vltro pietatem militum collaudauit: frementibus auxilijs, tantum impunitatis atque arrogantia legionarijs accessisse. Cohortes Batavorum, ne quid truculentius auderent, in Germaniam remissæ, principium interno simul externoque bello parantibus fati. Reddita ciuitatibus Gallorum auxilia, ingens numerus, & primâ statim defectione, inter inania belli assumtus. Ceterum, ut largitionibus affectæ tamen imperij opes sufficerent, amputari legionum auxiliorumque numeros iubet, vetitis supplementis. Et promiscuæ missiones offerebantur. Exitiale id Reip., ingratum militi, cui eadem munia inter paucos, periculaque ac labor crebrius redibant. & vires luxu corrumpebantur: contra veterem disciplinam, & instituta maiorum, apud quos virtute quàm pecuniâ res Romana melius stetit. Inde Vitellius Cremonam flexit, & spectato munere Cæcinæ, insistere Bedriacensibus campis, ac vestigia recentis victoriae lustrare oculis, concupiuit. Fœdum atque atrox spectaculum. intra XI. pugnae diem, lacera corpora, trunci artus, putres virorum equorumque formæ, infecta tabo humus, protitis arboribus atque frugibus, dira vastitas. nec minus inhumana pars viæ, quam Cremonenses lauro rosisque constrauerant, ⁷⁷ exstructis altaribus, cæsisque victimis, regium in mo-

In Britannia
transuecti.
Cap. 67.
Prætoriani
honestè missi.

Cetera legio-
nes, alia alibi
locata.

Cap. 68.

Seditio Tici-
ni.

A leui caus-
sâ.
Inter legio-
narios &
auxiliares.

Composuit
eos fama de
hoste.

Verginius ad
eadem posci-
tur.

Cap. 69.

Bataui in
Germaniam
redeunt.

Vitellius mi-
litares nu-
meros acci-
dit.

Cap. 70.

Locum felicitatis
sibi pugna
spectat;
Fœdum &
tristem.

74. APUD VICTORES ORTA SEDITIO.] Vix tandem emersi me ex hac salebrâ, & vidi errorem. Transpositi enim per negligentiam versus sunt, ut in hunc ordinem cogendi: Et quidem partes modestè distraherat, nisi numerus cætorum inuidiam bello auxisset. Apud victores orta seditio, ludicro initio. Discubuerat Vitellius, &c. Si tamen locus integer est, de quo ambigo. Scripsi distraherat, non, distinxerat: ex Vatic. & videtur ad sententiam ap-

tius, quia intellegit Vitellium satis clementer & modestè legiones aduersæ partis disparasse, & per varias prouincias distraxisse, ne coirent.

75. AUT LICENTIOR.] Antea, licentiosus, legebatur: quod sanè eligam præ isto quod suppositum Rhenanus.

76. PER LASCIVIAM ET CERTAMEN.] Verius, ad certamen: quod in Florentino item exstat.

77. EXSTRUCTIS ALTARIBVS, CÆSISQUE VICTIMIS.]

A in morem: quæ læta in præsens, mox perniciem ipsis fecere. Aderant Valentis & Cæcina, monstrabantque pugnae locos: hinc erupisse legionum agmen, hinc equites coortos: inde circumfusas auxiliorum manus. Iam tribuni præfectique, sua quisque facta extolentes, * falso vera, aut maiora vero miscebant. Vulgus quoque militum, clamore & gaudio, deflectere viâ; spatia certaminum recognoscere, aggerem armorum, strues corporum intueri, mirarique. Et erant quos varia fors rerum, lacrymaeque & misericordia subiret. At non Vitellius flexit oculos, nec tot millia insepultorum civium exhorruit. Lætus ultro, & tam propinqua sortis ignarus, instaurabat sacrum diis loci. Exin Bononiæ, à Fabio Valente, gladiatorum spectaculum editur, aduecto ex vrbe cultu. Quantoque magis propinquabat, tanto corruptius iter, immixtis histriionibus & spadonum gregibus, & cetero Neronianæ aulae ingenio. Namque & Neronem ipsum Vitellius admiratione celebrabat, sectari cantantem solitus, non necessitate quâ honestissimus quisque, sed luxu, & saginæ mancipatus emtusque. Ut Valenti & Cæcinæ vacuos honoris mens aperiret, coartati aliorum consulatus, ⁷⁸ dissimulatus M. Macri tamquam Othonianarum partium ducis: & Valerium Marinum, destinatum à Galbâ consulem, distulit, nullâ offensâ, sed mitem, & iniuriam segniter laturum. Pedanius Costa omittitur, ingratus Principi, ut aduersus Neronem ausus, & Verginij exstimulator. Sed alias protulit causas. actæque insuper Vitellio gratiæ consuetudine seruitij. Non ultra paucos dies, quamquam acerbis initiis cœptum, mendacium valuit. Existiterat quidam, Scribonianum se Camerinum ferens, Neronianorum temporum metu in Histriâ occultatum, quod illic clientelæ & agri veterum Crassorum, ac nominis fauor manebat. Igitur deterrimo quoque in argumentum fabulæ assumpto, vulgus credulum, & quidam militum errore veri, seu turbarum studio, certatim aggregabantur: cum pertractus ad Vitellium, interrogatusque quisnam mortalium esset, postquam nulla dictis fides, & à domino noscebatur, conditione fugitiuus, nomine Geta, sumtum de eo supplicium in seruillem modum. Vix credibile memoratu est, quantum superbiæ secordiæque Vitellio adoleuerit, postquam speculatores Syriâ Iudæaque, adactum in verbis eius Orientem nuntiauerunt. Nam etsi vagis adhuc & incertis auctoribus, erat tamen in ore fama que Vespasianus, ac plerumque ad nomen eius Vitellius excitabatur. Tum ipse exercitusque, ut nullo æmulo, sæuitiâ, libidine, raptu, in externos mores proruperunt. At Vespasianus bellum armaque, procul vel iuxta sitas vires, circumspectabat. Miles ipsi adeo paratus, ut præeuntem sacramentum, & fausta Vitellio omnia precantem, per silentium audierint. Mucianî animus, nec Vespasiano alienus, & in Titum pronior. præfectus Ægypti Alexander, consilia sociauerat. Tertiam legionem, quod è Syriâ in Mœsiam transisset, suam numerabat. ceteræ Illyrici regiones, securæ sperabantur. Namque omnes exercitus flammauerat arrogantia venientium à Vitellio militum, quod truces corpore, horridi sermone, ceteros ut impares irridebant. ⁷⁹ Sed inerat à mole belli plerumque contentio, & Vespasianus modò in spem erectus, aliquando aduersa reputabat. *Quis ille dies*

D VICTIMIS.] *Are istæ & Victimæ, Vitellij Genio & Victoriæ. Fæda, sed vetus adulatio: quam in aduentu Regum aut Principum usurparunt Greci Latiniq. Iustinus libro XXIV. Arsinoë prægressa virum, festum diem vrbi indicit, domos, templa, ceteraque omnia exornari iubet: ARAS vbique HOSTIASQUE disponi. Valerius lib. IX. De luxuriâ: Quid sibi voluit princeps suorum temporum Metellus Pius, cum in Hispaniâ ADVENTVS suos ab Hospitibus ARIS ET THVRE excipi patiebatur? Factum & Cæsari è Galliâ reduci. Hirtius lib. VIII. Multitudo obuiam procedebat: HOSTIÆ omnibus locis immolabantur: tricliniis stratis fora templaque occupabantur. Et passim deinde Principibus. In Caligulâ Sueton. cap. XIII. Inter ALTARIA & VICTIMAS, ardentesque tedas, densissimo & lætissimo*

obuiorum agmine incessit. In Galbâ idem c. XVIII. Cum per omne iter, dextrâ sinistraque VICTIMÆ opidatim cæderentur. Plinius Panegyrico, de aduentu Traiani: Ut plena ALTARIBVS, augusta VICTIMIS cuncta! Alius Panegyristes ad Maximianum: Totamque hanc urbem repentinâ tuâ in hostes eruptione sollicitam, lætitiâ & exultatione & ARIS flagrantibus, & SACRIFICIIS & ODDRIBVS accensis numini tuo, implesti.

78. DISSIMVLATVS M. MACRI.] Scribendum videtur Martij Macri. Nam ita eum supra crebrò nominat, qui Præfectus gladiatoribus fuit.

79. SED INERAT A MOLE BELLII.] In Florentino: sed iniant à mole: ex quo Pichena, sed in tantâ mole.

80. ABIIT

Militis lætæ
eâ specie:* Flor. falsa,
vera,Et Vitellius
supra fact.
Cap. 71.Qui Neronis
olim associat.Honores suos
diuidit.

Cap. 72.

Falsus Scri-
bonianus:Capite &
cruce menda-
cium luit.
Cap. 73.Oriens in
Vitellium
iurat.

Cap. 74.

Tamen Ve-
spasianus oc-
cultè de im-
perio agit.Vires suas
circumspicit:Sperat: sed
interdum &
metuit.

dies foret, quo LX. atatis annos, & duos filios iuuenes bello permetteret? Esse priuatis cogita-
 tionibus progressum: & prout velint, plus minusve sumi ex fortuna. Imperium cupientibus, ni-
 hil medium inter summa aut precipitia. Versabatur ante oculos Germanici exercitus robur,
 notum viro militari. Suas legiones, civili bello inexpertas: Vitellij, victrices. & apud vi-
 ctos, plus querimoniarum, quam virium. Fluxam per discordias militum fidem, & periculum
 ex singulis. Quid enim profuturas cohortes alafque, si unus alterque, presenti facinore paratum
 ex diuerso premium petat? Sic Scribonianum sub Claudio interfectum: sic percussorem eius Vola-
 ginium, e gregario ad summa militia prouectum. Facilius vniuersos impelli, quam singulos vi-
 tari. His pauoribus nutantem, & alij legati amicique firmabant, & Mucianus post mul-
 tos secretoque sermones, iam & coram ita locutus: Omnes qui magnarum rerum consilia
 suscipiunt, estimare debent, an quod inchoatur, Reip. utile, ipsis gloriosum aut promptum effectu,
 aut certe non arduum sit. Simul ipse qui suadet considerandus est, aduciatre consilio periculum
 suum: & si fortuna ceptis affuerit, cui summum decus acquiratur. Ego te Vespasiane ad impe-
 rium uoco, tam salutare Reip. quam tibi magnificum. Iuxta deos, in tua manu positum est. Nec
 speciem adulantis expaueris, a contumelia quam a laude propius fuerit, post Vitellium eligi. Non
 aduersus diui Augusti acerrimam mentem, nec aduersus cautissimam Tiberij senectutem, nec con-
 tra Cai quidem, aut Claudij, vel Neronis, fundatam longo imperio domum exsurgimus. cessisti
 etiam Galba imaginibus. Torpere vltra, & polluendam perdendamque Remp. relinquere, sopor
 & ignauia videretur, etiam si tibi, quam inhonesta, tam tuta seruitus esset. ⁸⁰ Abiit iam, &
 transuectum est tempus, quo posses videri concupisse. Confugiendum est ad imperium. An exci-
 dit trucidatus Corbulo? Splendidior origine quam nos sumus, fateor: sed & Nero, nobilitate na-
 talium, Vitellium anteibat. Satis clarus est apud timentem, quisquis timetur. Et posse ab exer-
 citu Principem fieri, sibi ipse Vitellius documento est, nullis stipendiis, nulla militari fama, Gal-
 bae odio prouectus. Ne Othonem quidem, ducis arte, aut exercitus vi. sed prapropere ipsius despe-
 ratione victum, iam desiderabilem & magnum Principem fecit. Cum interim spargit legiones, ex-
 armat cohortes. noua quotidie bello semina ministrat. si quid ardoris ac ferociae miles habuit, popi-
 nis, & comessionibus, & Principis imitatione, deteritur. Tibi e Iudaea & Syria & Aegypto
 nouem legiones integrae, nulla acie exhaustae, non discordia corruptae. sed firmatus usu miles, &
 belli domitor externi. Classium, alarum, cohortium robora, & fidissimi reges, & tua ante omnes
 experientia. Nobis nihil vltra arrogabo, quam ne post Valentem ac Cacinam numeremur. Ne
 tamen Mucianum socium spreueris, quia emulum non experiris. me Vitellio antepono, te mihi.
 Tua domui triumphale nomen, duo iuuenes, capax iam imperij alter, & primis militiae annis apud
 Germanicos quoque exercitus clarus. Absurdum fuerit, non cedere imperio ei, cuius filium adopta-
 turus essem, si ipse imperarem. Ceterum inter nos non idem prosperarum aduersarumque rerum
 ordo erit. Nam si vincimus, honorem quem dederis habebō: discrimen ac pericula ex aequo par-
 tiemur. imò ut melius est, tu hos exercitus rege, mihi bellum, & praeliorum incerta trade. Acro-
 re hodie disciplina victi, quam victores agunt. hos ira, odium, vltionis cupiditas ad virtutem ac-
 cendit. illi per fastidium, & contumaciam hebescunt. ⁸¹ Aperiet & recludet, contecta victri-
 cium partium & tumescentia vulnera, bellum ipsum. Nec mihi maior in tua vigilantia, ⁸² par-
 cimoniam, sapientiam, fiducia est, quam in Vitellij torpore, inscitiam, seuitiam. Sed & meliorem in bello
 causam

^{80.} ABIIT IAM, ET TRANSVECTVM.] Obscura est sententia, & ergo acuta. An hoc vult, iam senem esse Vespasianum, & in hac modesta etate nihil iuueniliter, aut cupide atque ambitiose visum iri agere, sed omnia studio & amore reipublicae? An potius alio telo, & proprio periculo excitat? Abiit iam tempus, nec in tua manu est, dissimulare aut tegere cupidinem imperij. Iam innotuit multis signis, & ut saluus sis, confugiendum est ad imperium.

^{81.} APERIET ET RECLVDET.] Vix abest, quin ad haec Demosthenis sit ad spectum: & certe paria sunt, in Olynthiacā: Ω' απερ εν τοις σωμασιν ημων, εως μηδ' ερωμενος η πε, εδεν επαιθανεται ης καδ' ελασα, σαθεον. επαν δε αρροςημα η συμβη, παντα κωειται,

και ηρημα, και ερεμια, και αλλο η ης υπερχοντων σαθεον η. ετω και ης πολων, και ης τυρανων, εως μηδ' αν εζω πολεμοσιν, αφανη τα κακα τοις πολ- λοις εστιν. επειδ αν δε ομορεσ πολεμος συμπλακη, παντα εποισεν ενδηλα: Vt in corporibus nostris, dum valet aliquis, nullum dolorem sentit e partibus affectis; cum autem morbus superuenit, omnia commouentur, siue ruptura, siue luxatio, siue alia imbecillitas sit: ita res habet in vrbibus, & regibus. qui donec foris belligerant, mala sua secreta habent; vbi verò vicinum bellum conflatum est, omnia aperiuntur & elucescunt.

^{82.} PARCIMONIA, SAPIENTIA.] Ambigo de voce parcimoniae. Conuenit in Vespasianum, scio: quem sordidum

Cap. 76.
 Amici cum
 firmant:
 Inprimis
 acri & apta
 oratione
 Mucianus.

Cap. 77.

A causam, quam in pace habemus. Nam ⁸³ qui deliberant, desciverunt. Post Muciani orationem ceteri audentius circumfistere, hortari, responsa vatium, & fiderum motus referre. Nec erat intactus tali superstitione, ut qui mox rerum dominus, Seleucum quemdam mathematicum, rectorem & præcium palam habuerit. Recursabant animo vetera omina. Cupressus arbor in agris eius, conspicua altitudine, repente prociderat, ac postera die, eodem vestigio resurgens, procera & latior virebat. grande id prosperumque consensu haruspicum: & summa claritudo iuveni admodum Vespasiano promissa. Sed primò triumphalia, & consulatus, & Iudaicæ victoriæ decus, implese fidem ominis videbantur. Ut hæc adeptus est, portendi sibi imperium credebat. Est Iudæam inter Syriamque Carmelus, ita vocant montem, deumque. ⁸⁴ nec simulacrum deo, aut templum, (sic tradidere maiores) aram tantum & reuerentiam. Illic sacrificanti Vespasiano, cum spes occultas versaret animo, Basilides sacerdos, inspectis identidem extis, *Quidquid est, inquit, Vespasiane quod paras, seu domum exstruere, seu prolatare agros, siue ampliare seruitia, datur tibi magna sedes, ingentes termini, multum hominum.* Has ambages & statim exceperat fama, & tunc aperiebat. nec quidquam magis in ore vulgi: crebriores apud ipsum sermones, quanto sperantibus plura dicuntur. Haut dubiâ destinatione discessere, Mucianus Antiochiam, Vespasianus Cæsaream. Illa Syriæ, hæc Iudææ caput est. Initium ferendi ad Vespasianum imperij Alexandria cœptum, festinante Tiberio Alexandro, qui Kalend. Iul. sacramento legiones eius adegit. ⁸⁵ Isque primus principatus dies in posterum celebratus, quamuis Iudaicus exercitus ⁸⁶ v. Nonas Iul. apud ipsum iurasset, eo ardore, ut ne Titus quidem filius expectaretur, Syriam remeans, & consiliorum inter Mucianum ac patrem nuntius. cuncta impetu militum acta: ⁸⁷ non paratâ cognitione, non coniunctis legionibus, dum quæritur tempus locusque, quodque in re tali difficillimum est, prima vox, dum animo spes, timor, ratio, casus obuersantur. Egressum cubiculo Vespasianum, pauci milites solito assistunt ordine, ut legatum salutaturi: Imperatorem salutauerunt. Tum ceteri accurrere, Cæsarem, & Augustum, & omnia principatus vocabula cumulare. Mens à metu ad fortunam transierat. ⁸⁸ In ipso nihil tumidum, arrogans, aut in rebus nouis nouum fuit. Ut primùm tantæ multitudinis offusam oculis caliginem disiecit: ⁸⁹ militariter locutus, læta omnia, & affluentia

Cap. 78.
Cui omnes
fulserunt.
Incitant &
vaticinia:

Sive omina.

* latior

Carmelus
deus.

Cap. 79.

Prima Ægyptus
Vespasiano iurat.

Sequuntur
in Iudæa legiones.

Cap. 80.

sordidum auarumque, omnes faciunt, non solum parcum. sed cur inter principes & illustres virtutes hanc domesticam priuatamque, nominet? aut cur in eâ fiduciam boni euentus colloquet? Non digna videtur, que ad imperium adiuuet, aut ad id gradum struat: nisi fortasse comparatione Vitellij dictum, qui natus ad prodigendum. Vt cumque, liceat dubitare an non reponendum, acrimoniâ: sed, ut dixi, dubitare.

83. QVI DELIBERANT, DESCIVERUNT.] Acute & verè dictum. Fidem enim iam fregit, qui deliberat an seruet. Plutarchus exprimere in Galbâ voluit (magni fecit ille vir hunc nostrum, & quamquam auo compar, multa verbatim ex hac historiâ conuertit:) ubi Vinnium facit Galbam excitare & alloqui. Ὁ Γαλβᾶ, τίνα ἔσοπον βελεύεσθ; τὸ ἔδ' ἔγρεῖν Νερόνι εἰ ποῖοι μένοιντο, ἢ δὴ μὲν τῶν ἑσθ'. Vocula negans excidit, & legendum ἢ δὴ ἐ μὲν τῶν. Verto: O Galba, quomodo deliberas? Nam quærere an Neroni fidi maneamus, iam non manentium est. Alludit & hoc Taciti, in Agricola: iam ipsos, quod difficillimum est, deliberare. Porro in eiusmodi consiliis, periculosius esse deprehendi, quam audere.

84. NEC SIMVLACRVM.] Parisimum illud, quod de Herculeo fano ad Gades tradit Silius lib. III.

Sed nulla effigies, simulacraque; nota deorum: Maiestate locum & sacro impleuere timore.

85. ISQUE PRIMVS PRINCIPATVS DIES.] Dies ille, Natalis imperij decorè dictus. Spartianus Hadriano: Tertio iduum earumdem Natalem imperij statuit celebrandum.

86. QVINTO NONAS IVLIAS.] Suetonio scriptum, quinto Idus. sed eum ad exemplar Taciti emendandum videri non vanè pronuntiat clarissimus Torrentius.

87. NON PARATA COGNITIONE.] Cui rei hic cognitio? quam vocem Taciti mens planissime spernit. Emendo verò, non paratu ac concione.

88. IN IPSO NIHIL TVMIDO.] Ita decuit per se magnum animum, non attolli per fortunam. Claudiani illud pulchrum, & hic aptum.

Frons priuata manet. non se meruisse fatetur, Qui creuisse putat.

Attamen non leuiter innouauit Vespasianus, si vera que Sulpitius Severus scribit lib. II. Sac. Hist. Vespasianus cum Hierosolymam obsideret, sumit imperium: &, ut mos est, diademate capiti imposito, ab exercitu Imperator consalutatus, Titum filium Cæsarem facit. Sed palam illa falsa. Nec mos eius aui diadema tulit, nec Flavius per somnium usurpauit.

89. MILITARITER LOCVTVS.] Rectissime. atque ita libri. Significat orationem eius castrensem horridamque.

Etiam in Syria, opera Muciani.

tia excepit. Iam id ipsum opperens Mucianus, alacrem militem in verba Vespasiani A
 adegit. Tum Antiochenfium theatrum ingressus, vbi illis⁹⁰ consultare mos est, con-
 currentes, & in adulationem effusos alloquitur: satis decorus etiam Græcâ facundiâ,
 omniumque quæ diceret atque ageret, arte quâdam ostentator. Nihil æquè prouinciam
 exercitumque accendit, quàm quod asseuerabat Mucianus, statuisse Vitellium, vt Ger-
 manicas legiones in Syriam, ad militiam opulentam quietamque transferret. Contra,
 Syriacis legionibus Germanica hiberna, cælo ac laboribus dura mutarentur. Quippe &
 prouinciales, suero militum contubernio gaudebant, plerique necessitudinibus & pro-
 pinquitatibus mixti, & militibus, vetustate stipendiorum, nota & familiaria castra, in
 modum penatium⁹¹ diligebantur. Ante Idus Iul. Syria omnis in eodem sacramento
 fuit. Accessere cum regno, Sohemus haut spernendis viribus, Antiochus vetustis⁹² opi-
 bus ingens, & inferuentium regum ditissimus. Mox, per occultos suorum nuntios
 93 excitus ab vrbe Agrippa, ignaro adhuc Vitellio, celeri nauigatione properauerat. Nec
 minore animo, regina Berenice partes iuuabat, florens ætate formaque, & seni quoque B
 Vespasiano magnificentiam munerum grata. Quidquid prouinciarum alluitur mari,
 Asiâ atque Achaiâ tenus, quantumque introrsus Pontum & Armenios patefcit, iurauê-
 re. Sed inermes legati regebant, 94 nondum additis Cappadociæ legionibus. Consi-
 lium de summâ rerum, Beryti habitum. Illuc Mucianus, cum legatis tribunisque, &
 splendidissimo quoque centurionum ac militum, venit. Et è Iudæico exercitu, lecta de-
 cora. Tantum simul peditum equitumque, & æmulantium inter se regum paratus, spe-
 ciem fortunæ Principalis effecerant. Prima belli cura, agere dilectus, 95 reuocare vete-
 ranos. destinantur validæ ciuitates, exercendis armorum officinis. apud Antiochenfes,
 aurum argentumque signatur. eaque cuncta per idoneos ministros, suis quæque locis,
 festinabantur. Ipse Vespasianus, adire, hortari; bonos laude, senes exemplo, incitare sæ-
 pius quàm coërcere: vitia magis amicorum, quàm virtutes dissimulans. Multos, præfe-
 cturis & procurationibus; plerosque, senatorij ordinis honore percoluit, egregios viros, &
 mox summa adeptos. quibusdam, fortuna pro virtutibus fuit. Donatiua militi, neque C
 Mucianus primâ concione, nisi modicè ostenderat. ne Vespasianus quidem, plus ciuili
 bello obtulit, quàm alij in pace, egregiè firmus aduersus militarem largitionem, eoque
 exercitu meliore. Missi ad Parthum Armeniumque legati. prouisumque, ne versis ad
 ciuile bellum legionibus, terga nudarentur. Titum instare Iudææ, Vespasianum obti-
 nere claustra Ægypti placuit. Sufficere videbantur aduersus Vitellium, pars copiarum,
 & dux Mucianus, & Vespasiani nomen, ac Nihil arduum satis. Ad omnes exercitus le-
 gatofque scriptæ epistolæ, præceptumque vt prætorianos Vitellio infensos, recipendæ
 militiæ præmio inuitarent. Mucianus cum expeditâ manu, socium magis imperij quàm
 ministrum agens, non lento itinere, ne contari videretur, neque tamen properans, glis-
 cere famam ipso spatio sinebat: gnarus modicas vires sibi, & maiora credi de absentibus.
 Sed legio sexta, & tredecim vexillariorum millia, ingenti agmine sequebantur. 96 Clas-
 sem è Ponto, Byzantium adigi iusserat: ambiguus consilij, num omittsâ Mæsiâ, Dyrra-
 chium D

Cap. 81.

*Et reges so-
ciantur:
Sohemus,
Antiochus,
Agrippa,
Berenice.*

*Beryti con-
uentus.*

Cap. 82.

*Omnia ad
bellum pa-
rantur.*

*Honores in
amicos Ve-
spasianus
largitur:
At parçè pe-
cuniam mi-
liti.*

*Titus in Iu-
dæâ manet:*

Cap. 83.

*Mucianus it
ad bellum.*

*Classem pa-
rat,*

*vidamq. fuisse, non cultum forensi aut urbano more.
Qui, militariter lautus, castigant: ineptiunt.*

90. CONSULTARE MOS EST.] *Qui mos sci-
licet plerisque Græcorum, & qui oriundi à Græcis.
Frontinus III. Stratag. cap. II. Alcibiades in thea-
tro differuit, vbi ex more Græcorum locus con-
sultationi præbebatur. Iustinus lib. XXII. Agatho-
cles velut reip. statum formaturus, populum in
theatrum ad concionem vocari iubet. Inde illud
Satyrici, de principe oratore:*

*— & pleni moderantem fræna theatri.
Meminit eiusce ritus Cicero pro Flacco, & alij.*

91. DILIGEBANTVR.] *Id est, amabant vetera
& nota castra, iuxta ac suas edes. Clarum, nec mo-
nitione dignum: nisi correctores, dirigebantur, ma-
luissent.*

92. OPIBUS INGENS.] *Ad extam censeo vocem,
ingens: certè obnubilat sententiam & phrasem, que
alias Tacito crebra.*

93. EXCITVS AB VRBE.] *Quomodo, aut quan-
do ergo illuc venerat? Ex Egesippo disce, lib. IV. c. XXI.
Sententiam noui Principis de bello Iudæorum
sciscitari, Vespasiano consilium fuit: misitque Ti-
tum filium, & regem Agrippam. Titus de Achaiâ
reuertit: Agrippa Romam contendit, vt apud no-
uum Principem locaret gratiam.*

94. NONDVM ADDITIS.] *Vespasianus ipse addi-
dit. Vide Tranquillum, cap. VIII. in Vespas.*

95. REVOCARE VETERANOS.] *In quibusdam,
euocare: & rectè. Isti enim sunt verè Euocati: de
quibus in Milit. nostrâ, lib. I.*

96. CLASSEM E PONTO.] *Intellege classem,
que*

Achium pedite atque equite peteret: simul longis nauibus versum in Italiam mare clauderet, tutâ pone tergum Achaia Asiaque. quas inermes exponi Vitellio, ni praesidiis firmarentur: atque ipsum Vitellium in incerto fore, quam partem Italiae protegeret, si simul Brundisium Tarentumque, & Lucaniae Calabriaeque litora, infestis classibus peterentur. Igitur nauium, militum, armorum paratu strepere prouinciae. Sed nihil æque fatigabat, quam pecuniarum conquisitio: eos esse belli civilis neruos dictitans Mucianus, non ius aut verum in cognitionibus, sed solam magnitudinem opum spectabat. passim delationes, & locupletissimus quisque in praedam correpti. quæ grauiataque intoleranda, sed necessitate armorum excusata, etiam in pace mansere. ipso Vespasiano, inter initia imperij, ad obtinendas iniquitates haut perinde obstinato: donec, indulgentiâ fortunæ, & prauis magistris, didicit, aususque est. Propriis quoque opibus Mucianus bellum iuuit, largitus priuatim, quod auidius de Rep. sumeret. Ceteri conferendarum pecuniarum exemplum secuti; rarissimus quisque, eandem in recipiendo licentiam habuerunt. Accelerata interim Vespasiani cœpta, Illyrici exercitus studio Transgressa in partes tertia legio, exemplum ceteris Mœsiae legionibus praebuit. Octaua erat ac septima Claudiana, imbutæ fauore Othonis, quamuis praelio non interfuissent: Aquileiam iam progressæ, 97 proturbatis qui de Othone nuntiabant, laceratisque vexillis nomen Vitellij praferentibus, raptâ postremo pecuniâ, & inter se diuisâ, hostiliter egerant. Vnde metus, & ex metu consilium, posse imputari Vespasiano; quæ apud Vitellium excusanda erant. Ita tres Mœsiae legiones per epistolas alliciebant Pannonicum exercitum, aut abnienti vim parabant. In eo metu Aponius Saturninus Mœsiae rector, pessimum facinus audet, misso centurione ad interficiendum Tertium Iulianum, septimæ legionis legatum; ob similitudines, quibus causam partium praetendebat. Iulianus, comperto discrimine, & gnaris locorum adscitis, per auia Mœsiae ultra montem Hæmum profugit. nec deinde civili bello interfuit, per varias moras susceptum ad Vespasianum iter trahens, & ex nuntiis contabundus, aut properans. At in Pannoniâ XIII. legio, ac

C VII. Galbiana, dolorem iramque Bedriacensis pugnae retinentes, haut contanter Vespasiano accessere, vi praecipuâ 98 Primi Antonij. Is legibus nocens, & tempore Neronis falsi damnatus, inter alia belli mala, senatorium ordinem reciperauerat, praepositus à Galbâ septimæ legionis. scriptitatis Othoni credebatur, ducem se partibus offerens: à quo neglectus, in nullo Othoniani belli usu fuit. labantibus Vitellij rebus Vespasianum secutus, grande momentum addidit, strenuus manu, sermone promptus, ferendæ in alios inuidiæ artifex, discordiis & seditionibus potens, raptor, largitor, pace pessimus, bello non spernendus. Iuncti inde Mœsici ac Pannonici exercitus, Dalmaticum militem traxere, quamquam consularibus legatis nihil turbantibus. Titus Ampius 99 Flavianus Pannoniam, 100 Pompeius Sullanus Dalmatiam tenebant, diuites senes. Sed procurator aderat Cornelius Fuscus, vicens ætate, claris natalibus. primâ iuuentâ, quietis cupidine, senatorium ordinem exuerat. Idem pro Galbâ dux coloniae suæ, eaque operâ procuracionem adeptus, susceptis Vespasiani partibus, acerrimam bello faciem praetulit. non tam praemiis periculotum, quam ipsis periculis lætus, pro certis & olim partibus, noua, ambigua, ancipitia malebat. Igitur mouere & quatere quidquid vsquam ægrum

Cap. 84.

Pecuniam

inprimis.

Acres ubi-

que exastio-

nes:

Et concussio-

nes.

Cap. 85.

Illyriciani ad

Vespasianum

transcunt:

Cap. 86.

Opera ma-

ximè Anto-

nij Primi.

Quid in ho-

minis?

Fax altera,

Cornelius

Fuscus.

que Romanis etiam illic ordinaria, ad tuendam Pontioram. Quanta ea fuit? hauries è solo Egesippo lib. II. in oratione (cui pulchra placent, eam legat) Agrippa: Mæotia regna Bosporanique omnes Romano subiiciuntur imperio, & illud antè in nauigabile pelagus quadraginta naues ad pacem exercent.

97. PROTURBATUS QUI DE OTHONE.] Id est, spretis reiectisque, qui victum eum, & vixisse dicebant. quod Suetonius dixit, rumori eos non credidisse: ut solent homines, in spem suam proueni.

98. PRIMI ANTONII.] Egesippi super hoc no-

bili duce errorem non celo sine errores potius. Is enim libro IV. cap. XXIX. facit eum Praefectum tertio ordini militari: id est, legioni tertiae. Atqui Septima praeposit eum statim noster. Item in Mysia eum collocat: noster clarè in Pannoniâ. Quis autem praeponderare fidem Cornelianam nesciat?

99. FLAVIANVS.] Malui quàm Fabianus. Farnesianum codicem audio, & Tacitum ipsum, qui non aliter sequenti libro appellat.

100. POMPEIUS SVLLANVS.] Imò Siluanus. Ita enim libro proxima: Sex millia Dalmatarum ducebat Pompeius Siluanus, consularis senex.

h

101. VERNA-

*Alij exerci-
tus item alli-
ciuntur.*

Cap. 87.
*Vitellius len-
tè intereà ad
urbem :*

*Ingenti ag-
mine.*

*Cui & vi-
lissimi mi-
scentur.*

*Italia ade-
ditur, & at-
teritur.*

Cap. 88.

*Plebs urba-
na à milite
casa.*

*Ferocia Ger-
manicorum
militum.*

Cap. 89.
*Vitellius vr-
bem init :*
*Pulcherrimo
exercitu.*

Cap. 90.
*Concionem
habet :*

*Magno ap-
plausu vul-
gi.*

Cap. 91.
*Malū omen
Vitellio.*

*Popularem
se facit.*

ægrum foret, aggreditur. Scriptæ in Britanniam ad quartadecimanos, in Hispaniam ad primanos epitolæ: quod vtraque legio pro Othone, aduersa Vitellio fuerat. Sparguntur per Gallias litteræ, momentoque temporis flagrabat ingens bellum, Illyricis exercitiis palàm descendentibus: ceteris fortunam secuturis. Dum hæc per prouincias, à Vespasiano ducibusque partium, geruntur: Vitellius contentior in dies segniorque, ad omnis municipiorum villarumque amœnitates resistens, graui urbem agmine petebat. Sexaginta millia armatorum sequebantur, licentiâ corrupta. Calonum numerus amplior, procacissimis etiam inter seruos lixarum ingeniis. tot legatorum amicorumque comitatus inhabilis ad parendum, etiam si summâ modestiâ regeretur. Onerabant multitudinem, obuij ex vrbe senatores equitesque: quidam metu, multi per adulationem, ceteri ac paullatim omnes, ne aliis proficiscentibus, ipsi remanerent. Aggregabantur è plebe, flagitiosa per obsequia Vitellio cogniti, scurræ, histriones, aurigæ, quibus ille amicitiarum dehonestamentis mirè gaudebat. Nec coloniæ modò, aut municipia, congestu copiarum; sed ipsi cultores, aruaque, maturis iam frugibus, vt hostile solum, vastabantur. Multæ & atroces inter se militum cædes, post seditionem Ticini cœptam; manente legionum auxiliorumque discordiâ, vbi aduersus paganos certandum foret, consensu. Sed plurima strages, ad septimum ab vrbe lapidem. Singulis ibi militibus Vitellius paratos cibos, vt gladiatoriam faginam, diuidebat. Et effusa plebs, totis se castris miscuerat. Incuriosos milites, ¹⁰¹ vernaculâ urbanitate quidam spoliare, abscissis furtim baltheis, an accincti forent rogantes. Non tulit ludibrium insolens contumeliæ animus. Inermem populum gladiis inuasere. Cæsus inter alios pater militis, cum filium comitaretur, deinde agnitus. & vulgarâ cæde, temperatum ab innoxiiis. In vrbe tamen trepidatum, præcurrentibus passim militibus. Forum maximè petebant, cupidine visendi locum in quo Galba iacuisset. Nec minus sæuum spectaculum erant ipsi, tergis ferarum & ingentibus telis horrentes, cum turbam populi per inscitiam parum vitarent, aut vbi lubrico viæ vel occurso alicuius procidissent, ad iurgium, mox ad manus & ferrum transirent. Quin & tribuni præfectique, cum terrore & armatorum cateruis volitabant. Ipse Vitellius, à Ponte Miluio, insigni equo, paludatus accinctusque, senatum & populum ante se agens, quo minus vt captam urbem ingrederetur, amicorum consilio deterritus, sumtâ prætextâ & composito agmine incessit. Quattuor legionum aquilæ per frontem, totidemque circà è legionibus aliis vexilla; mox XII. alarum signa, & post peditum ordines, eques: dein quattuor & xxx. cohortes, vt nomina gentium, aut species armorum forent, discretæ. ¹⁰² Ante Aquilam præfecti castrorum tribuni que, & primi centurionum, candidâ veste: ceteri, iuxta suam quisque centuriam, armis donisque fulgentes. Et militum phaleræ torquesque splendebant. decora facies, & non Vitellio Principe dignus exercitus. Sic Capitolium ingressus, atque ibi matrem complexus, Augustæ nomine honorauit. Posterâ die, tamquam apud alterius ciuitatis senatum populumque, magnificam orationem de semetipso promisit, industriam temperantiamque suam laudibus attollens: consciis flagitiorum ipsis qui aderant, omni que Italiâ, per quam somno & luxu pudendus incesserat. Vulgus tamen, vacuum curis, & sine falsi veri que discrimine solitas adulationes edoctum, clamore & vocibus adstrepebat: abnienti que D nomen Augusti, expressere vt assumeret, tam frustra quàm recusauerat. Apud ciuitatem cuncta interpretantem, funesti ominis loco acceptum est, quod maximum Pontificatum adeptus Vitellius, de cærimoniis publicis xv. Kal. Aug. edixisset, antiquitus infausito die Cremerensi Alliensique cladibus. adeò omnis humani diuini que iuris expers, pari libertorum amicorumque secordiâ, velut inter temulentos agebat. Sed comitia consulum cum candidatis ciuilitate celebrans, omnem infimæ plebis rumorem, in theatro vt spectator, in circo vt fautor affectauit. quæ grata sanè & popularia, si à virtutibus proficisce-

101. VERNACULA VRBANITATE.] Libri aliquot veteres, vernaculâ vtebantur urbanitate. Fuit omnino, vt rebantur. Illi iocari se urbanitatem censebant: at milites rusticitatem tetigerunt.

102. ANTE AQUILAM.] Accipe, ante quamque suam Aquilam. Alioqui veriùs Aquilas: quattuor nam erant simul.

A ficiscerentur; memoriâ vitæ prioris, indecora & vilia accipiebantur. Ventitabat in senatum, etiam cum paruis de rebus patres confulerentur. Ac fortè Priscus Heluidius, prætor designatus, contra studium eius censuerat. Commotus primò Vitellius, non tamen ultra quàm tribunos plebis in auxilium spectæ potestatis aduocauit. Mox mitigantibus amicis, qui altiore iracundiam eius verebantur, nihil noui accidisse respondit, quòd duo Senatores in Rep. dissentirent: solitum se etiam Thraseæ contradicere. Irrisere plerique impudentiam æmulationis. aliis id ipsum placebat, quòd non ex præpotentibus, sed Thraseam ad exemplar veræ gloriæ legisset. Præposuerat prætorianis P. Sabinum, ac præfecturæ cohortis Iulium Priscum, dum centurio esset. Priscus, Valentis; Sabinus, Cæcinæ gratiâ pollebant. Inter discordes, Vitellio nihil auctoritatis. munia imperij Cæcina ac Valens obibant, olim anxij odiis, quæ bello & castris malè dissimulata, prauitas amicorum, & fecunda gignendis inimicitis ciuitas auxerat, dum ambitu, comitatu, & immensis salutantium agminibus contendunt, comparanturque, variis in hunc aut illum Vitellij inclinationibus. Nec vniquam satis fida potentia, vbi nimia est. Simul ipsam Vitellium, subitis offensis aut intempestiuis blanditiis mutabilem, contemnebant metuebantque. Nec eo segnius inuaserant domos, hortos, opesque imperij: cum flebilis & egens nobilium turba, quos ipsos liberosque patriæ Galba reddiderat, nullâ Principis misericordiâ iuuarentur. Gratum primoribus ciuitatis, etiam plebs approbavit, quòd reuersis ab exsilio iura libertorum concessisset: quamquam id omnino seruilia ingenia contumpebant, abditis pecuniis per occultos aut ambitiosos sinus. Et quidam in domum Cæsaris transgressi, atque ipsis dominis potentiores. Sed miles, plenis castris, & redundante multitudine, in porticibus aut delubris, & vrbe totâ vagus, non principia noscere, non seruare vigilas, neque labore firmari: per illecebras vrbis, & inhonesta dictu, corpus otio, animum libidinibus inminuebat. Postremò ne salutis quidem curâ, infamibus Vaticanis locis magna pars tere-

Heluidius in eam libit. r.

Quod comiter tamen acceptum.

Cap. 92.

Dissidium inter Valentem & Cæcinam.

Qui omnia Roma possunt.

Exsilibus ius libertorum restitutum. Flor. omnimodo

Cap. 93. Miles Roma effeminatur. Atque languescit.

103. P. SABINVM, AC PRÆFECTVRÆ COHORTIS.] *Benè Mercerus, P. Sabinum à Præfecturâ cohortis, & Iulium: id est, qui dumtaxat cohorti præfuerat, & docet alium hunc Sabinum à fratre Vespasiani esse.*

104. DVM CENTVRIO ESSET.] *In Farnesiano non erat vocula, esset. itaque ex facili & vero emendauit, tum centurionem. Significat utrumque ex paruo aut modico ad primam dignitatem promotum.*

105. REVERSI AB EXSILIO IVRA LIBERTORVM CONCESSIT.] *Interpretor. Cum Galba exsules restituisset; non tamen etiam bona. credo, quia in fiscum illata, & pleraque iam per prodigiam Neronis consumpta. Sed nec pars quæ accusatoribus sententiâ iudicum semel donata, temerè eripienda videbatur. Itaque egebant. Vitellius eos miseratus, huc decurrit ut largiretur iura libertorum, dupliciter quidem: redderet inquam iura libertorum veterum, daret & eorum qui postea manumissi. non aliter quàm si ab illo iusto domino manumissi fuissent. In speciem igitur ingens hoc donum. Nam operas liberti domino debebant, alimenta si egeret, denique testamento bonorum semissem. quæ omnia prompta & obuia tibi apud Ictos. Hoc vulgò etiam appellant, Ius patronatus, & Ius patronorum, Plinius epistolâ XI. libro X. Eiusdem sententiæ versus illos Martialis censeo (Princeps Ictorum hodie varie eos tamen traxit) ad Traianum:*

Qui sua restituis spoliato iura patrono,
Libertis exsul non erit ille suis.
Nec dissimilis, imò maior benignitas Augusti in Iulium Antonij hostis sui filium. de quo Dio lib. LI. Tq

Ἰέλω τῶν τῶν Ἀντωνίου τῆς τε Φυλασίας ἡγεῖ, τῶν ἐξελθόντων ἐν τῷ πᾶσι τῶν ὄσων τελευτῶντας σφᾶς καταλιπεῖν ἂν τῶν καὶ τῶν νόμων ἐδει, ὡς ἀρχαῖα δὲ ἐναι ἐνάλοισι: Iulo, Antonij & Fuluix filio, libertos eius, quidquid mortuos relinquere ex legibus conueniebat, statim dare iussit. Non enim dedit solum ea iura, sed representauit.

106. AMBITIOSOS SINVS.] *Argui olim demendo, ipse fortasse arguendus. Sententiam nunc expedit: Vitellium quidem exsilibus reuersis iura reddidisse vetera in libertos: sed non cum magno fructu. quia pecunias suas occultabant per varias artes & recessus. ita in alimentis, testamentis, aliisque, patronos fraudabant, ut modici ipsi & inopes. Voci Sinus, ea vis subest fraudandi, subtrahendi, occultandi. Tacitus libro IV. infra: Tradi se præfectis centurionibusque, quos vbi spoliis expleuerunt, mutari; exquirique novos sinus & varia prædandi vocabula. Plinius libro XXXVI. Vnde M. Scaurus pater, toties Princeps ciuitatis, & Marianis sodalitiis rapinarum prouincialium sinus? Sinum vocat hominem ipsum, in quem rapine omnes collatæ velut in sinum. Plura exempla huic rei vide, si libet, apud Barn. Brissonium in Lexico: & lumen ab eo fenerare, qui verè Europe lumen.*

107. INFAMIBVS VATICANI LOCIS.] *Ob ærem parum purum: quod etiam hodie experiuntur. Frontinus libro II. De Aqueductibus, vult id emendatum in totâ vrbe, suo euo, id est, ablutione aquarum: Ne pereuntes quidem aquæ otiosæ sunt. Nam immunditiarum facies, & impur. or spiritus, & caussæ grauioris cæli, quibus apud veteres VRBIS INFAMIS AER fuit, sunt remota.*

*Numerus
cohortium in
urbe augu-
stae;*

*Cap. 94.
idq. confus.*

*Quidam ad
supplicium
postulati.*

*Vitellius vim
pecuniae pro-
fudit.*

Cap. 95.

*Neroni pa-
rentat.
Flor. facem*

*Aula eius
corruptissi-
ma.*

*Miseria ci-
uitatis.*

Cap. 96.

tetendit. vnde crebrae in vulgus mortes. Et adiacentia Tiberi Germanorum Gallorum. A
que obnoxia morbis corpora, fluminis aviditas, & aestus impatientia laefecit. Insu-
per confusus, prauitate vel ambitu, ordo militiae. Sedecim praetoriae, quattuor urbanae
cohortes scribebantur, quibus singula millia inessent. Plus in eo dilectu Valens audebat,
tamquam ipsum Caecinam periculo exemisset. sane aduentu eius partes conualuerant,
& sinistram lenti itineris rumorem prospero praetio verterat: omnisque inferioris
Germaniae miles Valentem affectabatur. vnde primum creditur Caecinae fides fluitasse.

Ceterum non ita ducibus indulgit Vitellius, ut non plus militi liceret. Sibi quisque
militiam sumere. quamuis indignus, si ita maluerat, urbanae militiae adscribebatur: rur-
sus bonis remanere inter legionarios aut alares volentibus, permissum. nec deerant qui
vellent, fessi morbis, & intemperiem caeli incusantes. Robora tamen legionibus aliisque
subtracta, conuulsum castrorum decus, xx. millibus e toto exercitu permixtis magis
quam electis. Concionante Vitellio, postulantur ad supplicium Asiaticus, & Flavius,
& Rufinus duces Galliarum, quod pro Vindice bellassent. Nec coercebat eiusmodi vo-
ces Vitellius, ¹⁰⁸ super insitam animo ignauiam, conscius sibi instare donatium & de-
esse pecuniam, ¹⁰⁹ omnia alia militi largiebatur. ¹¹⁰ Liberti Principum, conferre pro
numero mancipiorum, ut tributum iussi. Ipse sola perdendi cura, stabula aurigis exstrue-
re. Circum, gladiatorum ferarumque spectaculis, opplere: tamquam in summa abun-
dantia, pecuniae illudere. Quin & natalem Vitellij diem, Caecina ac Valens, editis tota
urbe vicatim gladiatoribus, celebrare: ingenti paratu, & ante illum diem insolito.

Latum foedissimo cuique, apud bonos inuidiae fuit, quod ¹¹¹ exstructis in campo Mar-
tio aris, inferias ¹¹² Neroni fecisset. Caesae publice victimae cremataeque: * faces Augu-
stales subdidere: quod sacerdotium, ut Romulus Tatius regi, ita Caesar Tiberius Iuliae
genti sacrauit. Nondum quartus a victoria mensis, & libertus Vitellij Asiaticus, Poly-
cletos, Patrobios, & vetera odiorum nomina aequabat. Nemo in illa aula, probitate aut
industriam certauit: vnum ad potentiam iter, prodigis epulis, & ¹¹³ sumtu Caianae aquae
fatiare inexplebiles Vitellij libidines. Ipse abunde ratus, si praesentibus frueretur, nec in C

longius consultans, ¹¹⁴ nouies millies sestertium paucissimis mensibus interuertisse
creditur. Magna & misera ciuitas, eodem anno Othonem Vitelliumque passa, inter Vi-
nios, Fabios, Icelos, Asiaticos, varia & pudenda sorte agebat, donec succedere Mucianus
& Marcellus, & magis alij homines, quam alij mores. Prima Vitellio tertiae legionis de-
fectio

108. SUPER INSITAM ANIMO IGNAVIA.] *Flor. inserit vocem, insitam morte animo. Putarem, insitam forte: etsi hoc ad causam sequentem traho.*

109. OMNIA ALIA MILITI.] *Hunc quoque locum liberare inusta nota possumus. Aut enim hoc: Vitellium, quia pecuniam dare militi non poterat, Impunitatem & licentiam omnis culpa dedisse: ut hac saltem blanditia eum retineret. Nec aliter sane fit in paupere militia.*

110. LIBERTI PRINCIPVM.] *Non muto: & scio multos Romae, eosque praediuites, priorum Principum libertos. Videatur tamen & lectio & rapina procliniior, si libertos patrum substituas: aut de iis Principes hic capias.*

111. EXSTRUCTIS IN CAMPO.] *Scriptor incertus apud Suidam in voce Βιτέλλιος, hanc rem sic narrat: Καὶ τὸν νεκρὸν τῆς Νέρονος ἐς κοίλον τινα καὶ ἀφανὴ τάφον κατακείμενον ἀπέσπρωξε.*

112. NERONI FECISSET.] *Reposui pro, iecisset.*

113. SVMTV CAIANAE AQVAE.] *De Caianae aqua, id est, ut volunt, aquaductu illo sumtuoso, nuge magna. Nec Ferreti quidem emendatio ad genium meum aut librorum, Caianae aulae. Nobis subo-*

luit mendum & eius causa, e deductione copula: quam reddimus, legitisque, sumptu faginaeque. Saginae vox apta, quoties de belluone Vitellio: & Tacito velut de industria usurpata. Ut, luxu & faginae mancipatus emptusque. Iterum: medio die temulentus & fagina grauis. Nec aliter Cicero pro Flacco: Qui multitudinem illam non auctoritate, sed fagina tenebat. Hae apta & bona. Palmerij tamen coniectura non minus recta, sumptu ganeaque.

114. NOUIES MILLIES SESTERTIVM.] *Sidonius in Panegyrico ad Maiorianum, abire ab hac summa videtur, ubi vitia singulorum Principum recensens, de isto ait:*

— post quina Vitelli
Millia, famoli ventris donata barathro.
Valde, inquam, abit, si de tota eius sagina & luxu accipis: quod non debes, sed magis de singularibus epulis, & quod tantum in paucis aliquot canis. Xiphilinus quidem ex Dione, ὀλίγων ἡμερῶν διελθεῶν, ἐκατὸν εἰς τὸ δεῖπνον μυριάδας ἀναλάσαι, conscripsit: in paucis diebus, centum myriades absumpsisse in canam: quae sunt Latine quadragies hss; nobis centum millia Philippicorum. Tale & Suetonius indicat, cum singulos apparatus dominis, siue conuiuatoribus, constituisse non minus quadringenis
Hs. asse.

Afectio nuntiatur, missis ab Aponio Saturnino epistolis, antequam is quoque Vespasiani partibus aggregaretur. Sed neque Aponius cuncta, ut trepidans re subitâ, perscripserat; & amici adulantes, molliùs interpretabantur. Vnius legionis eam seditionem: ceteris exercitibus constare fidem. In hunc modum etiam Vitellius apud milites disseruit, prætorianos nuper exauctoratos insectatus, à quibus falsos rumores dispergi. nec vllum ciuilibus belli metum asseuerabat, suppresso Vespasiani nomine, & vagis per urbem militibus, qui sermones populi coërcerent. Id præcipuum alimentum famæ erat. Auxilia tamen è Germaniâ Britanniaque & Hispaniis exciuit: segniter, & necessitatem dissimulans. Perinde legati prouinciæque contabantur. Hordeonius Flaccus, suspectis iam Batavis, anxius proprio bello. Vectius Bolanus, numquam satis quietâ Britannia. & vterque ambigui. neque ex Hispaniis properabatur, nullo tum ibi consulari. Trium legionum legati, pares iure, & prosperis Vitellij rebus, certaturi ad obsequium; aduersam eius fortunam, ex æquo detractabant. In Africâ legio cohortesque dilectæ à Clodio Marcro, mox à Galbâ dimissæ; rursus iussu Vitellij militiam cœpere. simul cetera iuuentus dabat impigrè nomina. quippe ¹¹⁵ integrum illic ac fauorabilem proconsulatum Vitellius, famosum inuisumque Vespasianus egerat: perinde socij de imperio vtriusque coniectabant. sed experimentum contrâ fuit. Ac primò Valerius Festus legatus, studia prouincialium cum fide iuuit. mox nutabat, palàm epistolis edictisque Vitellium, occultis nuntiis Vespasianum fouens, & hæc illave defensurus, ¹¹⁶ prout inualuissent. Deprehensi cum litteris edictisque Vespasiani, per Rhætiam & Gallias militum & centurionum quidam, ad Vitellium missi necantur. plures fefellere, fide amicorum, aut ¹¹⁷ suomet astu occultati. Ita Vitellij paratus noscebantur: Vespasiani consiliorum pleraque ignota. primùm secordiâ Vitellij; deinde Pannonicæ alpes præsiidiis infestæ, nuntios retinebant. ¹¹⁸ Mare quoque Etesia flabant. harum flatu in orientem nauigantibus secundum, inde aduersum erat. Tandem irruptione hostium, atrocibus vndique nuntiis exterritus, Cæcinam & Valentem expediri ad bellum iubet. Præmissus Cæcina. Valentem è graui corporis morbo tum primùm assurgentem, infirmitas tardabat. Longè alia proficiscentis ex vrbe Germanici exercitus species. Non vigor corporibus, non ardor animis. lentum & rarum agmen, & fluxa arma, segnes equi. impatiens solis, pulueris, tempestatum: quantumque hebes ad sustinendum laborem miles, tanto ad discordias promptior. Accedebat huc Cæcinæ ambitio vetus, torpor recens, nimia fortunæ indulgentiâ soluti in luxum: seu perfidiam meditati, infringere exercitus virtutem, inter artes erat. Credidere plerique Flauij Sabini consiliis concussam Cæcinæ mentem, ministro sermonum Rubrio Gallo, rata apud Vespasianum fore pacta transactionis. simul odiorum inuidiæque erga Fabium Valentem admonebatur, ut impar apud Vitell-

Nuntij super defectione à Vitellio.

Quos stultè coërcet ipse.

Cap. 97.
Lentè militem colligit.

Africa pro eo admittitur.

Cap. 98.
Sed præses eius occultè pro Vespasiano.

Cap. 99.

Cæcina it ad bellum:
Non cum eodem milite, quem adduxerat.

Dux ipse solutus:

Sive corruptus etiam.

HS. asserit: id est, decies mille Philippicis: sed obserua, singulos. Sidonius igitur in singulis illis militibus, dum quina ea numerat, intellegit millena HS.

D neutro (ut cum Grammaticis dicam) genere: atque ita iuste efficit quinquagies HS. siue centum viginti quinque millia Philippicium, prope ad Xiphilinum. Quòd si in eo, pro more & communi sermone, quina millia dumtaxat capias, id est quina HS: quantum sint? centum viginti quinque Philippicæ: ridiculum.

115. INTEGRVM ILLIC.] De Vitellio, eadem Suetonius in vitâ eius cap. v. At de Vespasiano mutat, & Africam integerrimè, inquit, nec sine magna dignatione administravit. Quî concilientur, non video.

116. PROVT INVALUISSENT.] Non malè, prout ij valuissent. Temporum enim hominem describit, qui nunc in suspensio, inclinaturus erat ad partes valentioris. Multi eiusmodi Vulpiones præsertim per bella ciuica. Talis rex Iulianus, lib. XII. Annal. qui societatem Meherdatis palàm induerat, in Gotarzem

per occulta & magis fida inclinabat. Et depingit in vno omnes Claudianus:

Librauit geminas, euentu iudice, vires,
Ad rerum momenta cliens; seseque daturus
Victori.

117. SVOMET ASTV.] A Ferreto est. malè antea, statu.

118. MARE QVOQVE ETESIA.] Intricata valde lectio in scriptis. Vaticanus: mare quoque & Blæsi flabra aquilonis, harum flatu. nec aliter Farnes. At Budensis, mare quoque & esi flabra Aquilonis verum flatur. Nos legimus, Mare quoque Etesij flabant Aquilones. Horum flatu. Plinius lib. II. Post biduum iidem Aquilones constantius perflant, per dies XL. quos Etesias vocant. Et clarum certè est, Aquilones propitios optabilesq; vis, qui ex Italia orientem adnauigant: qui ex eo Italiam, contrâ. Cæsar lib. III. belli ciuil. Ipse enim necessariò Etesius tenebatur, qui Alexandria nauigantibus sunt aduersissimi venti.

Cap. 100. Vitellium, gratiam viresque apud nouum Principem pararet. Cæcina, complexu Vi- A
 tellij multo cum honore digressus, partem equitum ad occupandam Cremonam præ-
 misit. Mox vexillarij ¹¹⁹ quartædecimæ & sextædecimæ legionum, deia quinta ¹²⁰ &
 duodeuicesima secutæ: postremo agmine Vnaeuicesima Rapax & prima Italica in-
 cessere, cum Vexillariis trium Britannicarum legionum, & electis auxiliis. Profecto Cæ-
 cinâ, scripsit Fabius Valens exercitui, quem ipse ductauerat, vt in itinere opperiretur:
 sic sibi cum Cæcinâ conuenisse. qui præfens, eoque validior, immutatum id consilium
 finxit, vt ingruenti bello, totâ mole occurreretur. Ita accelerare legiones Cremonam,
 pars Hostiliam petere iussæ. Ipse Rauennam diuertit, prætexto Classem alloquendi.
 Mox Patauij secretum componendæ proditiõis quæsitum. Namque ¹²¹ Lucilius Bas-
 sus post præfecturam alæ, Rauennati simul ac Misicensi classibus à Vitellio præposi-
 tus, quod non statim præfecturam prætorij adeptus foret, iniquam iracundiam flagi-
 tiosâ perfidiâ vlciscebatur. Nec sciri potest, traxerit ne Cæcinam, an (quod euenit inter
 malos, vt & similes sint) eadem illos prauitas impulerit. Scriptores temporum, qui po- B
 tiente rerum Flauîâ domo, monumenta huiusce belli composuerunt, curam pacis &
 amorem Reip. corruptas in adulationem causas tradidere. Nobis, super insitam leuita-
 tem, & prodito Galbâ mox vilem fidem, æmulatione etiam inuidiaque, ne ab aliis apud
 Vitellium anteirentur, ¹²² peruertisse ipsum Vitellium videntur. Cæcina legiones af-
 secutus, centurionum militumque animos obstinatos pro Vitellio, variis artibus sub-
 ruebat. Basso eadem molienti minor difficultas erat, lubricâ ad mutandam fidem classe,
 ob memoriam recentis pro Othone militiæ.

Proditionem
 cum Basso
 instruit.

Quem, cor-
 ruptus? an
 ab eo corru-
 ptus?

Cap. 101.

Vterque suos
 tentat, &
 immutat:
 Facilius,
 Bassus.

119. QUARTÆDECIMÆ ET SEXTÆDECIMÆ.]
 Libri scripti, vexilla XIII. & XIII. legionum.
 Sed verius est, XV. aut, quod Mercero placet, quar-
 tæ: nam de Britannicis, mox sequitur, inter quas
 hæc XIV. fuit. Ceterum, semel sciendum est, dupli-
 cia Vexilla videri illo ano fuisse. Prius, è veteranis:
 qui stipendiis peractis, id est vigesimo militiæ anno
 absoluto, sub vexillis habebantur, donec premium &
 emerita acciperent: de quibus I. Annal. & alibi dixi.
 Alterum, ex electione, in necessitate aliquâ aut bel-
 lo: cum ipsæ legiones & Aquila in castris aut pro-
 uinciis relinquebantur, certâ manu decerpitâ, qui sub
 vexillo mittebantur. Hi tales, Vexillarij, & è tali le-
 gione, dicuntur: ac nimisquàm crebrum est in his li-
 bris. Testimoniis hæc firmare liceret: aliâs, aut ab
 alio fiet: nunc satis indicasse.

120. ET DUODEVICESIMA.] Vatic. & ipsa res
 poscunt, duodeuicesima.

121. LVCILIVS BASSVS.] Frustrâ sollicitant li-
 bri. Nam Vaticano est, Blæsus: Farnesiano, Blexus.
 At Bassi cognomen firmat omnino priscum monu-
 mentum quod Aquileiæ, cuius exemplar à Fulvio Vrsi-
 no mihi traditum subieci.

IMP. CÆSAR. VESPASIANVS. AVG.

PONT. MAX.

TR. POT. II. IMP. VI. P. P. COS. III. DES. IIII.

VETERANIS. QVI. MILITAVERVNT. IN.
 CLASSE. RAVENATE. SVB. SEX. LVCILIO.
 BASSO. QVI. SENA. ET. VICENA. STIPEN-
 DIA. AVT. PLVRA. MERVERVNT. ET.
 SVNT. DEDVCTI. IN. PANNONIAM. QVO-
 RVN. NOMINA. SVBSCRIPTA. SVNT. IPSIS. C
 LIBERIS. POSTERISQVE. EORVM. CIVITA-
 TEM. DEDIT. ET. CONVIVIVM. CVM. VXO-
 RIBVS. QVAS. TVNC. HABVSSENT. CVM.
 EST. CIVITAS. IS. DATA. AVT. SI. QVI.
 CÆLIBES. ESSENT. CVM. IIS. QVAS. POST-
 EA. DVXISSENT. DVMTAXAT. SINGVLI.
 SINGVLAS. NON. APRIL. CÆSARE. AVG.
 DOMITIANO. CN. PEDIO. CASTO. COS.
 ILATORI. VENETI. F. CENTVRIONI. AMAE-
 ZEIO. DESCRIPTVM. ET. RECOGNITVM.
 EX. TABVLA. ÆNEA. QVÆ. FIXA. EST.
 ROMÆ. IN. CAPITOLIO. AD. ARAM. GEN-
 TIS. IVLIÆ. DEFORAS. PODIO. SINISTE-
 RIORE. TAB. T. PAG. II. LOC. XXXXIIII.

122. PERVERTISSE IPSVM VITELLIVM.]
 Vox Vitellij ineptè repetita, & inculcata, vt solet,
 ab interprete. Scribo eâ eiectâ, peruertisse ipsum vi-
 dentur.

C. COR-